

KOMBATANT

BIULETYN URZĘDU DO SPRAW KOMBATANTÓW I OSÓB REPRESJONOWANYCH

2 (181)

Luty 2006

ISSN 0867-8952

Prezydent RP Lech Kaczyński **Obrońcom Ojczyzny...**

Jesteście obrońcami Ojczyzny...

23 grudnia 2005 r. na placu Marszałka Józefa Piłsudskiego, przed Grobem Nieznanego Żołnierza w Warszawie, w obecności marszałków Sejmu i Senatu, przedstawicielei Rządu i Parlamentu, kombatan-tów, członków Kapituły Orderu Orła Białego, harcerzy i mieszkańców Warszawy, odbyła się ceremonia przyjęcia przez Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego Zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP.

W uroczystości wzięli udział m.in.: Marszałek Sejmu **Marek Jurek**, Marszałek Senatu **Bogdan Borusewicz**, Prezes Rady Ministrów **Kazimierz Marcinkiewicz**, minister obrony narodowej **Radosław Sikorski**, Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego gen. **Czesław Piątas**, Biskup Polowy WP – Krajowy Duszpasterz Kombatan-tów, gen. bryg. **Tadeusz Płoski**, ostatni Prezydent RP na Uchodźstwie **Ryszard Kaczorowski**, członkowie Kapituły Orderu Wojennego Virtuti Militari z kanclerzem Orderu **Stanisławem Nałęcz-Komornickim**, prezes Związku Kombatan-tów RP i Byłych Więźniów Politycznych gen. dyw. **Wacław Szklar-ski**, prezes ZG Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej **Czesław Cywiński**, prezes Rady Naczelnej ŚZŻAK **Karol Perłowski**, prezes ZG Związku Inwalidów Wojennych RP **Marian Kazubski**, prezes ZG Związku Powstańców Warszawskich gen. bryg. **Zbigniew Ścibor-Rylski**, prezes Stowarzyszenia Polskich Kombatan-tów w Kraju **Władysław Matkowski** i in. Urząd do Spraw Kombatan-tów i Osób Represjonowanych reprezentował kierownik Urzędu, minister **Jan Turski**.

Prezydent RP przyjął meldunek Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego i dokonał przeglądu pododdziałów. Następnie Prezydent RP przyjął Zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi RP poprzez przyklęknięcie i ucałowanie Pro-porca Zwierzchnika Sił Zbrojnych RP.

Prezydent RP **Lech Kaczyński** wygłosił przemówienie, w którym powiedział:

– Poczytuję sobie za wielki zaszczyt to, że w dniu dzisiejszym, z mocy obowiązującej w Polsce Konstytucji, obejmuję zwierzchnictwo nad armią, która ma tysiącletnią tradycję. Tradycję wielu zwycięstw w bitwach i wojnach, tradycję walki w obronie

niepodległości Ojczyzny, tradycję powstańców czterech polskich powstań, tradycję brygad z I wojny światowej, armii okresu międzywojennego i Polskich Sił Zbrojnych w czasie II wojny światowej. To piękna tradycja, tradycja wspaniała i tradycja głęboko zobowiązująca. Jesteście obrońcami Ojczyzny i ten obowiązek z honorem polskiego oficera i polskiego żołnierza musicie wykonywać na co dzień, musicie go wykonywać do końca.

Żyjemy od ponad 60 lat w czasach pokoju, kolejne już pokolenie Polaków nie wie z własnego doświadczenia, co to jest wojna. Mam głęboką nadzieję, powiem więcej – jestem pewien, że także następne pokolenia Polaków będą mogły żyć i rosnąć w pokoju. Ale przyszłości nikt nie zna, dlatego Siły Zbrojne są Polsce potrzebne, Siły Zbrojne działa-

jące w ramach Paktu Północnoatlantyckiego, sprzymierzone z wieloma potężnymi sojusznikami, ale jednocześnie odrębne, nasze, polskie, białoczerwone. Jak mówił Pan Minister Obrony, od wielu lat żołnierz polski walczy, czy można powiedzieć lepiej – pracuje, służy dla pokoju. Dzisiaj w Iraku, a także Afganistanie, Pakistanie, na Bliskim Wschodzie i na Bałkanach, jutro być może gdzie indziej. Ta służba to służba społeczności międzynarodowej, to służba ludzkości. Ale pamiętajcie też, Panowie Generałowie, Oficerowie i Żołnierze, że to także służba Polsce. Trzeba ją pełnić z odwagą i honorowo. Armia jest od tego, żeby być odważna.

Dziękuję za tę służbę, dziękuję za wszystko, co zrobiliście dotąd i zapewniam, że jako Zwierzchnik Sił Zbrojnych, jako Prezydent Rzeczypospolitej, będę o sprawach armii zawsze z troską myślał. Powiem więcej – chcę, żeby ta armia, choć dziś nowocześniejsza niż przed kilku czy kilkunastu laty, była jeszcze nowocześniejsza i silniejsza. Zrobię wszystko, żeby tak się stało. Dziękuję Wam za służbę!

Na zakończenie uroczystości Prezydent RP przyjął defiladę pododdziałów reprezentacyjnych Wojska Polskiego.

*

Przyjęcie zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi poprzedziła uroczysta Msza św. sprawowana w intencji Ojczyzny oraz uroczystości odbywające się na Zamku Królewskim, związane z przekazaniem insygniów Kawalera Orderu Orła Białego i Krzyża Wielkiego Orderu Odrodzenia Polski.

Oprac. Ewa DUMIN

Zdjęcia: Eliza Radzikowska / Kancelaria Prezydenta RP

Rok wielkich wydarzeń i codziennej pracy na rzecz środowisk kombatanckich

W ubiegłorocznej pracy Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, w sposób szczególnie widoczny zaznaczyły się obchody 60. rocznicy zakończenia II wojny światowej w Europie. Były one – pod względem organizacyjnym i merytorycznym – przedsięwzięciem ogromnym. Wyhodując naprzeciw oczekiwaniom polskich kombatantów, Urząd zadbał o to, aby uroczystości rocznicowe uwzględniały w swoim przebiegu i akcentach bardzo złożoną, dramatyczną historię Polski okresu końca wojny, a także realia powojenne. W 2005 r. Urząd – podobnie jak w latach poprzednich – realizował zadania związane z opieką państwa nad weteranami oraz ofiarami wojny i represji powojennych. Szczegółowe informacje na ten temat zawiera przygotowane, jak co roku – dla potrzeb Rady Kombatanckiej przy Kierowniku Urzędu sprawozdanie z działalności Urzędu. Poniżej przedstawiamy wybrane zagadnienia ujęte w sprawozdaniu.

Głównym zadaniem Urzędu była troska o jak najbardziej efektywne i racjonalne wykorzystanie środków finansowych i organizacyjnych przeznaczonych w budżecie państwa na realizację konstytucyjnego obowiązku opieki nad kombatantami i osobami represjonowanymi. Podobnie jak w latach poprzednich, Urząd prowadził politykę zbliżenia i współpracy ze wszystkimi ugrupowaniami kombatanckimi, jednakowo traktując różne ich nurty i odłamy oraz historyczne i polityczne rodowody.

Wśród zadań realizowanych w 2005 r., kluczowe znaczenie miały kwestie związane z zabezpieczaniem potrzeb materialnych, socjalnych i zdrowotnych kombatantów oraz osób represjonowanych. Urząd aktywnie zabiegał o zwiększenie środków na ten cel z budżetu państwa i dotacji samorządowych. Na podkreślenie zasługuje wzrost zainteresowania tymi problemami ze strony wojewodów oraz administracji samorządowej. W rezultacie wzrosła skuteczność pomocy kierowanej do kombatantów i osób represjonowanych na szczeblu lokalnym.

Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych był krajowym koordynatorem obchodów 60. rocznicy zakończenia II wojny światowej w Europie. Nadrzędnym celem uroczystości było oddanie hołdu żołnierzom, którzy walczyli na wszystkich frontach oraz przypomnienie światu prawdy o udziale Polaków, m.in. o tym, że Polska była czwartą siłą koalicji antyhitlerowskiej oraz, że 2 miliony Polaków walczyło w regularnych jednostkach wojskowych i ruchu oporu.

Ważnym aspektem obchodów było też ukazanie całej zło-

żoności i dramatu polskich losów okresu końca II wojny światowej. Przede wszystkim uwzględniały one fakt, że 8 maja 1945 r. nie dla wszystkich polskich żołnierzy oznaczał koniec wojny, a dla wielu był początkiem tułaczki po świecie lub represji w ojczystym kraju.

Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, we współpracy z Kancelarią Prezydenta RP, Ministerstwem Obrony Narodowej i Ministerstwem Spraw Zagranicznych, opracował i zrealizował bogaty program obchodów, obejmujący uroczystości w kraju i zagranicą. Wzięło w nich udział kilkanaście tysięcy kombatantów – uczestników tamtych wydarzeń. Zorganizowanie uroczystości na tę skalę było możliwe dzięki specjalnej dotacji (2 mln zł) przyznanej przez Sejm RP.

W organizacji uroczystości najważniejszym jak zwykle partnerem były instytucje i placówki podległe ministrowi obrony narodowej, zarówno na szczeblu krajowym, jak i regionalnym. Tradycyjnie dobrze układała się współpraca z duszpasterstwem wojskowym i kombatanckim różnych wyznań. Na trwałe do kalendarza uroczystości wpisany został Opłatek Kombatancki, którego współgospodarzami są corocznie – Kierownik Urzędu oraz Biskup Polowy Wojska Polskiego.

Kontynuowana była tradycja bezpośrednich spotkań Kierownika Urzędu z kombatantami i osobami represjonowanymi. W ubiegłym roku odbyło się 36 spotkań ministra **Jana Turskiego** z kombatantami, w których łącznie uczestniczyło 3 910 osób.

Pomoc socjalna i zdrowotna

W 2005 r., podobnie jak w latach poprzednich, kombatanci którzy znajdowali się w trudnej sytuacji materialnej, otrzymywali indywidualną pomoc finansową ze środków Państwowego Funduszu Kombatantów, w którym na ten cel przewidziano kwotę 4 470 tys. zł, czyli blisko dwukrotnie więcej niż w 2004 r. Zgodnie z przepisami ustawy kombatanckiej, część tej sumy (660 tys. zł) przekazano – podobnie jak w latach ubiegłych – Związkowi Inwalidów Wojennych RP i Związkowi Ociemniałych Żołnierzy RP na pomoc dla tych środowisk.

W dyspozycji Urzędu pozostała kwota 3 810 tys. zł, którą w całości rozdysponowano między 6 821 osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji materialnej lub zdrowotnej. Większe środki, którymi dysponował Kierownik Urzędu, pozwoliły na podniesienie średniej kwoty przyznawanej pomocy do 564 zł (479 zł w 2004 r.).

Dla uhonorowania kombatantów szczególnie zasłużonych w walce o niepodległość Polski, w roku jubileuszu 60. roczni-

Ciąg dalszy na str. 4

cy zakończenia II wojny światowej, Rada Ministrów w dniu 12 lipca 2005 r. podjęła, z inicjatywy UdSKiOR, uchwałę o przekazaniu kwoty 3 mln zł na pomoc dla Kawalerów *Orderu Wojennego Virtuti Militari*. Dysponentem środków był, w ramach Państwowego Funduszu Kombatantów – Kierownik Urzędu. Do końca 2005 roku 751 Kawalerów i Dam *Orderu Wojennego Virtuti Militari* otrzymało świadczenia w wysokości od 2,5 do 4 tys. zł. Najwyższe kwoty otrzymywały osoby będące w trudnej sytuacji materialnej i zdrowotnej. Łącznie wydatkowano na ten cel 2 663,5 tys. zł.

Urząd rozwijał współpracę z wojewódzkimi oddziałami Narodowego Funduszu Zdrowia w sprawach dotyczących leczenia szpitalnego i sanatoryjnego kombatantów. Podjęto szereg interwencji skutkujących umieszczeniem osób uprawnionych w placówkach leczniczo-opiekuńczych oraz w domach kombatanta.

W minionym roku kontynuowana była akcja „Apteka przyjazna dla kombatanta”. Do programu pomocy kombatantom poprzez sprzedaż leków po preferencyjnych cenach przyłączyło się sześć nowych placówek. Ta forma wsparcia środowiska kombatanckiego realizowana jest już przez 56 aptek w całej Polsce.

Podobnie jak w latach ubiegłych, pamiętano o pomocy finansowej dla weteranów II wojny światowej zamieszkałych w państwach powstałych na obszarze byłego Związku Radzieckiego. Na wniosek Kierownika Urzędu, Prezes Rady Ministrów przyznał świadczenia specjalne 32 osobom.

Dzięki staraniom Urzędu, Zakład Ubezpieczeń Społecznych rozpoczął przyznawanie świadczenia w wysokości dodatku kombatanckiego oraz ryczałtu energetycznego i dodatku kompensacyjnego także kombatantom i osobom represjonowanym zamieszkującym na stałe za granicą. Dotychczas uprawnienia kombatanckie przyznawane przez Kierownika Urzędu takim osobom miały wyłącznie honorowy charakter. Rodziło to poczucie krzywdy i rozgoryczenia zwłaszcza wśród osób, które nie mogły korzystać ze świadczeń kombatanckich nadawanych w kraju zamieszkania (np. Sybiracy na Białorusi). Nowa interpretacja przepisów pozwoliła na rozpoczęcie wypłacania świadczeń dla ponad 900 osób.

Przyznawanie uprawnień kombatantom oraz osobom deportowanym do pracy przymusowej

Pomimo upływu czasu, tylko nieznacznie maleje liczba wniosków o przyznanie statusu kombatanta bądź uprawnień do świadczenia pieniężnego z tytułu pobytu na robotach przymusowych. W 2005 roku wpłynęło **38 705 nowych wniosków**. Jest to związane z orzeczeniami Trybunału Konstytucyjnego z 2003 roku, które zniosły wcześniej obowiązujące ustawowe ograniczenie terminów składania wniosków. Głównie były to nowe wnioski o przyznanie uprawnień w oparciu o przepisy ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. *o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego*, a także wnioski o przyznanie

uprawnienia do świadczenia przyznawanego na mocy ustawy z dnia 31 maja 1996 r. *o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej i osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i ZSRR*.

Wśród wniosków o przyznanie prawa do świadczenia pieniężnego za pracę przymusową, w dalszym ciągu dużą grupę stanowiły wnioski składane przez osoby urodzone podczas przebywania ich matek na deportacji, którym dotychczas odmawiano uprawnień. Utrwalone już w tym względzie orzecznictwo sądów administracyjnych wpłynęło na rozszerzenie kręgu uprawnionych do uzyskania stosownego świadczenia, co zaowocowało wpływem 8 696 nowych wniosków.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. *o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych*, Urząd potwierdzał również okres świadczenia pracy po 1956 r. na rzecz organizacji politycznych i związków zawodowych, nielegalnych w rozumieniu przepisów obowiązujących do kwietnia 1989 r. oraz okres niewykonywania pracy przed dniem 4 czerwca 1989 r. na skutek represji politycznych.

Tabela 1. Wnioski o przyznanie uprawnień

Rodzaj wniosków	Liczba spraw	
	2004	2005
Wnioski o przyznanie uprawnień określonych w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 roku <i>o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego</i> , w tym wnioski wdów i wdowców	17 090	14 896
Wnioski o przyznanie świadczenia określonego w ustawie z dnia 31 maja 1996 roku <i>o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i ZSRR</i>	17 709	15 547
Wnioski składane na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. <i>o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych</i>	56	28
Odwołania od decyzji Urzędu, w tym wnioski o wznowienie postępowania i przywrócenie uprawnień osobom pozbawionym uprawnień w latach poprzednich	11 372	8 234
Razem	46 227	38 705

Podjęmowane przez Kierownika Urzędu rozstrzygnięcia podlegały kontroli sądowo-administracyjnej, sprawowanej przez wojewódzkie sądy administracyjne oraz Naczelny Sąd

Administracyjny. Podniesienie poziomu merytorycznego wydawanych przez Urząd decyzji przyczyniło się do ponad dwukrotnego spadku liczby uchylanych przez sądy rozstrzygnięć.

Tabela 2. Orzeczenia WSA w sprawach kombatanckich i świadczeń za prace przymusowe

Rodzaj orzeczenia	Liczba spraw	
	2004	2005
Wyroki uchylające decyzje Kierownika Urzędu i postanowienia stwierdzające nieważność decyzji lub zobowiązujące do wydania orzeczenia	1321	613
Wyroki oddalające skargi na decyzje Kierownika Urzędu	1820	1 262
Postanowienia o odrzuceniu skarg lub umorzeniu postępowania	939	1 837
Razem	4 080	3 712

W dniu 21 października 2005 r. Prezes Rady Ministrów wydał rozporządzenie, na mocy którego do wykazu obozów, w których pobyt stanowi podstawę do przyznania uprawnień wynikających z ustawy o kombatantach, został włączony obóz internowania w Szczeglinie. Do końca roku 2005 wpłynęło kilkanaście wniosków od osób ubiegających się o przyznanie uprawnień z tytułu pobytu w tym obozie.

Obsada kadrowa Departamentu Orzecznictwa pozwoliła na rozpoznawanie wniesionych podań w terminach ustawowych. Dłuższe oczekiwanie na rozstrzygnięcie związane było głównie z koniecznością przeprowadzenia z inicjatywy Urzędu dodatkowego postępowania wyjaśniającego. W dniu 31 grudnia 2005 r. na rozpatrzenie w Urzędzie oczekiwały 1 092 sprawy.

Nadawanie orderów i odznaczeń, stopni wojskowych oraz patentów

W 2005 r. wpłynęło do Urzędu 30 773 wniosków o uhonorowanie kombatantów, osób represjonowanych oraz innych osób zasłużonych orderami oraz odznaczeniami państwowymi i resortowymi (o 58% więcej niż w roku 2004). Ten znaczny – w porównaniu z latami ubiegłymi – wzrost liczby wniosków związany był z ustanowieniem przez Kierownika Urzędu nowego Medalu PRO MEMORIA oraz ze zwiększonym napływem wniosków o nadanie *Krzyża Zesłańców Sybiru*.

W związku z 60. rocznicą zakończenia II wojny światowej, w dniu 25 stycznia 2005 r., Kierownik Urzędu ustanowił Medal PRO MEMORIA. Ideą tej decyzji była chęć wyróżnienia żołnierzy, weteranów ostatniej wojny oraz osób i instytucji szczególnie zasłużonych w utrwalaniu pamięci o ludziach i ich czynach w walce o niepodległość Polski. Pierwsze meda-

le zostały wręczone podczas uroczystych obchodów 60. rocznicy zakończenia walk o Kołobrzeg.

Medal szybko stał się popularny w środowisku weteranów, czego wyrazem było złożenie do Urzędu 10 859 wniosków o uhonorowanie tym odznaczeniem. Kierownik Urzędu przyznał 6 053 medali, z czego ponad 1 200 Polakom i osobom innych narodowości zamieszkałym za granicą – w 43 krajach. Doceniając rolę szkół w procesie upowszechniania tradycji oręża polskiego, Kierownik Urzędu uhonorował medalem 178 nauczycieli i wychowawców oraz 59 szkół różnych szczebli. Znaczącą liczbę odznaczonych (201 osób) stanowili przedstawiciele władz samorządowych, historycy, publicyści, pracownicy muzeów.

W minionym roku kontynuowano proces honorowania *Krzyżem Zesłańców Sybiru* osób deportowanych i więzionych w radzieckich łagrach. Urząd rozpatrzył w 2005 roku ponad 18 709 wniosków o nadanie *Krzyża*, co umożliwiło Prezydentowi RP uhonorowanie tym odznaczeniem 18 669 osób. Od czasu ustanowienia przez Sejm RP w październiku 2003 roku, *Krzyż Zesłańców Sybiru* otrzymało 27 679 osób, b. deportowanych i więzionych w sowieckich łagrach.

Liczba wniosków o nadanie kombatantom i osobom represjonowanym pozostałych odznaczeń utrzymała się na poziomie lat ubiegłych: 306 propozycji dotyczyło nadania *Orderu Odrodzenia Polski*, 400 *Krzyża Zasługi*, a 193 medalu „*Za zasługi dla obronności kraju*”. Dzięki temu Prezydent RP mógł wyróżnić 143 osoby *Orderem Odrodzenia Polski*, zaś 264 – *Krzyżem Zasługi* różnych klas. Minister Obrony Narodowej uhonorował 191 osób medalem „*Za zasługi dla obronności kraju*”.

W minionym roku kontynuowano weryfikację orderów i odznaczeń wojennych. Przeprowadzono 38 indywidualnych postępowań w stosunku do osób zamieszkałych w kraju i za granicą. 23 osoby uzyskały potwierdzenie faktu nadania orderu lub odznaczenia.

1 622 weteranów zostało nominowanych na pierwszy stopień oficerski, zaś 4 463 otrzymało wyższe stopnie oficerskie – ogółem złożono 7 578 wniosków, z czego 6 349 zostało rozpatrzonych pozytywnie.

Kontynuowano weryfikację stopni wojskowych nadanych do 22 grudnia 1992 r. przez władze Rzeczypospolitej Polskiej na Uchodźstwie. Pozytywnie rozpatrzono wszystkie 32 wnioski, które wpłynęły do Urzędu, o uznanie stopni podoficerskich, chorążych i oficerskich.

Rok 2005 był kolejnym, w którym potwierdzano tytuł „Weterana Walk o Wolność i Niepodległość Ojczyzny”. Wyróżniono 1 037 kombatantów, w tym także 200 zamieszkałych na stałe za granicą.

W dniu 3 maja 2005 r. Kierownik Urzędu, po konsultacji z Radą ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, podjął decyzję o wznowieniu nadawania *Odznaki Weterana Walk o Niepodległość*. Decyzja spotkała się z dużym uznaniem środowisk kombatanckich, zwłaszcza polonijnych. Uhonorowano nią w ubiegłym roku 196 osób z kilkunastu krajów.

Ciąg dalszy na str. 6

Tabela 3. Zestawienie liczbowe uhonorowanych osób

Rodzaj wyróżnienia	Uhonorowani	
	2004	2005
Ordery i odznaczenia	4 129	25 168
Weryfikacja orderów i odznaczeń	24	24
Pierwszy stopień oficerski podporucznika	2 798	1 622
Kolejne stopnie oficerskie	6 512	4 727
Uznanie stopni wojskowych	27	32
Patent „Weteran Walk o Wolność i Niepodległość Ojczyzny”	1 897	1 037

Upamiętnianie tradycji walk narodowowyzwoleńczych

W 2005 r. miały miejsce wyjątkowo liczne – ze względu na 60. rocznicę zakończenia II wojny światowej w Europie – uroczystości upamiętniające wysiłek wojenny narodu polskiego i jego sił zbrojnych. Honorowy Patronat nad uroczystościami centralnymi objął Prezydent RP **Aleksander Kwaśniewski**. Organizacja większości z nich spoczęła w głównej mierze na naszym Urzędzie, który wspierał również organizacyjnie i finansowo uroczystości przygotowane przez stowarzyszenia i związki kombatanckie oraz inne instytucje w kraju i za granicą.

W ramach obchodów 60. rocznicy zakończenia II wojny światowej w Europie, odbyły się uroczyste posiedzenia obu izb Parlamentu RP – z udziałem weteranów. Wyrazem szacunku i wdzięczności dla wszystkich uczestników zmagania z hitleryzmem była przyjęta w dniu 4 maja 2005 r. – okolicznościowa uchwała Sejmu RP.

6 maja 2005 r., podczas spotkania w Pałacu Prezydenckim, kilkudziesięciu Polaków przybyłych z zagranicy otrzymało z rąk Kierownika Urzędu Medale PRO MEMORIA. Za ważne wydarzenia obchodów należy również uznać spotkanie Prezesa Rady Ministrów z Kawalerami Orderu Wojennego Virtuti Militari, Mszę św. przed Katedrą Polową Wojska Polskiego, koncelebrowaną m.in. przez Nuncjusza Apostolskiego w Polsce, spotkanie żołnierskich pokoleń w 1 Warszawskiej Brygadzie Pancerniej w Wesołej, uroczystą odprawę wart przed Grobem Nieznanego Żołnierza oraz wieńczący obchody festyn w Łazienkach Królewskich.

W centralnych uroczystościach uczestniczyło 165 polskich kombatanów i osób represjonowanych z zagranicy. Na zaproszenie ministra **Jana Turckiego** do Warszawy przyjechali kombataneci z Azerbejdżanu, Australii, Białorusi, Czech, Danii, Estonii, Francji, Kanady, Litwy, Łotwy, Meksyku, Mołdawii, Niemiec, Rosji, Stanów Zjednoczonych, Ukrainy i Wiel-

kiej Brytanii. Goście reprezentowali wszystkie największe środowiska weteranów II wojny światowej – żołnierzy Wojny Obronnej 1939 r., Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, Wojska Polskiego na Wschodzie, Armii Krajowej, a także Armii Radzieckiej. Liczne grono stanowili również rozsiani po świecie Sybiracy.

Szeroki rezonans społeczny przyniosły centralne obchody rocznicowe we Wrocławiu z udziałem Prezydenta RP **Aleksandra Kwaśniewskiego** i ostatniego Prezydenta na Uchodźstwie **Ryszarda Kaczorowskiego**.

Uroczystości majowe poprzedziło wiele rocznic bezpośrednio związanych z wyzwaniem ziem polskich spod okupacji niemieckiej. Urząd aktywnie uczestniczył (organizacyjnie i finansowo) w przygotowaniu obchodów: 60. rocznicy oswobodzenia obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau, w których uczestniczyły delegacje 46 państw; 60. rocznicy przełamania Wału Pomorskiego i powrotu Ziemi Wałeckiej do Macierzy, 60. rocznicy zakończenia walk o Kołobrzeg. Urząd włączył się również w obchody 60. rocznicy forsowania przez jednostki Wojska Polskiego Odry i Nysy Łużyckiej. Także, z inicjatywy i na koszt Urzędu w rocznicowych uroczystościach w Berlinie wzięli udział polscy żołnierze – uczestnicy szturm i zdobycia stolicy Niemiec.

Ważnymi wydarzeniami w kalendarzu rocznic kombatanckich były obchody poza granicami kraju. Na cmentarzu wojennym w San Lazzaro kombataneci oddali hołd żołnierzom 2 Polskiego Korpusu, którzy wyzwolili Bolonię.

Dzięki pomocy strony niemieckiej i polskiego Konsulatu Generalnego w Hamburgu, po raz pierwszy odbyły się – z udziałem polskich weteranów – uroczystości wyzwolenia Wilhelmshaven i zakończenia szlaku bojowego przez 1 Dywizję Pancerną gen. Stanisława Maczka.

W związku z obchodami 65. rocznicy walk 1 Dywizji Grenadierów we Francji, w Lagarde i Dieuze przebywała grupa żołnierzy gen. S. Duchy. Urząd udzielił także wymiernej pomocy w zapewnieniu udziału polskich kombatanów w otwarciu Cmentarza Orłat Lwowskich.

Po raz pierwszy Polacy uczestniczyli w uroczystych obchodach 60. rocznicy zakończenia II wojny światowej w Londynie. Na zaproszenie **Królowej Elżbiety II**, w Paradzie Zwycięstwa wzięła udział 20-osobowa delegacja reprezentująca naszych rodaków służących pod dowództwem brytyjskim. Także w uroczystościach zwycięstwa nad faszyzmem w Moskwie uczestniczyła – zaproszona oficjalnie – reprezentacja polskich kombatanów, żołnierzy formacji Wojska Polskiego walczących na Wschodzie.

Do innych, ważniejszych przedsięwzięć organizowanych przez Urząd samodzielnie lub we współpracy z władzami organizacji kombatanckich należały m.in. uroczyste obchody:

- 66. rocznicy walk SGO „Polesie” w rejonie Woli Gułowskiej, Syrokomli i Adamowa;
- 65. rocznicy powstania Batalionów Chłopskich;
- 65. rocznicy Zbrodni Katyńskiej;
- 65. rocznicy aresztowania przywódców Polskiego Państwa Podziemnego;

- 65. rocznicy bitwy o Narwik;
- 64. rocznicy walk Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich w obronie Tobruku;
- 62. rocznicy bitwy pod Lenino;
- 60. rocznicy wyzwolenia obozu w Oberlangen.

Ogółem – zorganizowano 26 uroczystości o charakterze centralnym, w których uczestniczyło ok. 13 000 kombatan-tów, osób represjonowanych i zaproszonych gości. Na tere-nie całego kraju, odbyło się ponad 380 uroczystości o zasię-gu lokalnym. Ponadto Urząd zorganizował sam lub udzielił pomocy merytorycznej i finansowej w przeprowadzeniu 18 uroczystości poza granicami – w 11 krajach. Wydatkowa-no na te cele łącznie 1 513 tys. zł ze środków dodatkowo przyznanych przez Sejm RP na Państwowy Fundusz Kom-batantów.

Tabela 4. Podział środków na upamiętnianie tradycji walk o niepodległość z funduszu PFK (przyznane przez Sejm)

Rodzaj przedsięwzięcia	Ilość	Kwota dofinansowania
Uroczystości w kraju	14	1 159 000
Uroczystości za granicą	7	352 000
Budowa obelisku	1	10 000
Publikacje	64	358 000
Organizacja wystaw	3	18 000
Razem	89	1 898 000

Tabela 5. Podział środków na upamiętnianie tradycji walk o niepodległość (dotacje z budżetu UdSKiOR)

Rodzaj przedsięwzięcia	Ilość	Kwota dofinansowania
Uroczystości w kraju	55	225 170
Uroczystości za granicą	11	63 240
Budowa pomników	10	49 700
Wykonanie tablic	7	25 000
Wykonanie sztandarów	2	4 000
Wybicie medali	2	172 000
Organizacja konferencji i sympozjów naukowych	5	25 000

Publikacje	22	100 900
Organizacja wystaw	3	16 000
Inne	10	29 400
Kwota zwrócona przez zleceniobiorców		32 200
Ogólna kwota dofinansowania		523 410

Praca Urzędu

Propagowaniu wiedzy o pracy Urzędu służyły różnorodne formy prowadzenia polityki informacyjnej, m.in. bezpośrednie spotkania członków Kierownictwa Urzędu z kombatan-tami, współpraca z mediami, zamieszczanie na stronach inter-netowych szczegółowych informacji pomocnych dla zaintere-sowanych. Na łamach „Kombatanta” poruszane są tematy związane z bieżącą pracą Urzędu oraz działalnością i funk-cjonowaniem wszystkich środowisk kombatanckich.

Na uwagę zasługuje wydana w minionym roku przez Urząd publikacja Jana Piotra Sobolewskiego – pracownika UdSKiOR – „Prawo kombatanckie w Polsce i za granicą”. Przedstawia ona aktualny stan prawa kombatanckiego w Pol-sce (także w ujęciu historycznym) i wybranych krajach euro-pejskich oraz w USA.

W roku 2005 wpłynęło do Urzędu ponad 136 tys. korespon-dencji. Liczba wysłanych z Urzędu przesyłek wyniosła 124 tys. Punkt Informacyjny UdSKiOR odwiedziło prawie 6,5 tys. obywateli (o ok. tysiąc osób mniej niż w roku poprzednim), a telefonicznie udzielono informacji ok. 19 tys. osób (prawie 13 tys. mniej w stosunku do roku poprzedniego).

Spośród nadsyłanych pism priorytetowo traktowano skargi i wnioski w rozumieniu *Kodeksu postępowania administracyjnego*. Wpłynęły 443 listy tego rodzaju, co w porównaniu z 2004 r. oznacza ponad trzykrotny spadek. Wszystkie skargi załatwiano niezwłocznie, w ustalonych przepisami termi-nach.

W minionym roku, w ramach porządkowania i scalania zbiorów akt kombatanckich, Urząd zawarł porozumienie ze Związkiem Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych o sukcesywnym przejmowaniu akt kombatanckich byłego ZboWiD-u. Po rozwiązaniu tej orga-nizacji, do kompetencji której należało przyznawanie upraw-nień kombatanckich, dokumentacja w tym zakresie uległa znacznemu rozproszeniu. Urząd stworzył odpowiednie wa-runki lokalowe do przechowywania tych dokumentów i do końca 2005 r. przejął ponad 43 metry bieżące akt z Zarzą-dów Okręgowych ZKRP i BWP w Skierniewicach i Bielsku-Białej.

Ciąg dalszy na str. 8

Tabela 6. Liczba kombatantów i ofiar represji

Rodzaj działalności lub represji	Liczba osób 30 września 2004 r.	Liczba osób 30 września 2005 r.	Zmiany (w procentach)
Weterani wojenni (artykuł 1 ustawy)	173.351	160.908	- 7,18%
Ofiary represji (artykuły 3 i 4)	119.733	113.721	- 5,02%
Osoby uprawnione z tytułu działalności równorzędnej z kombatancą (artykuł 2 ust.)	4.254	3.954	- 7,06%
Łącznie	297.338	278.583	- 6,31%
Wdowy i wdowcy	293.407	284.720	- 2,96%
Łącznie wszyscy	590.745	563.303	- 4,65%

Tabela 7. Ogólna liczba osób pobierających świadczenia z tytułu kombatantstwa, represji oraz przymusowego zatrudnienia

Rodzaj działalności lub represji	Liczba osób 30 września 2004 r.	Liczba osób 30 września 2005 r.	Zmiany w populacji w punktach procentowych
Kombatanci i ofiary represji oraz wdowy Uprawnienia określone w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 roku <i>o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego</i> (Dz. U. 2002 Nr 42, poz. 371, z późn. zm.)	590.745	563.303	- 4,65%
Robotnicy przymusowi Świadczenie określone w ustawie z dnia 31 maja 1996 roku <i>o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i ZSRR</i> (Dz. U. 1996 Nr 87, poz. 395, z późn. zm.)	185.302	191.179	+ 3,17%
Żołnierze służby zastępczej Świadczenia według ustawy z dnia 2 września 1994 r. <i>o świadczeniach pieniężnych i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych</i> (Dz. U. 2001, Nr 60, poz. 622, z późn. zm.)	52.801	51.150	- 3,13%
Łączna liczba osób pobierających świadczenia	828.848	805.632	- 2,82%

Uwaga: dane liczbowe – wg stanu na 30 września 2005 r.; uzgodnione z ZUS, KRUS i resortowymi instytucjami emerytalno-
rentowymi.

Warszawa, 13 stycznia 2005 roku

Dotacje celowe na upamiętnianie... dla stowarzyszeń (kombatanckich) i fundacji

Wchodzimy w trzeci rok realizacji zadań upamiętniających tradycje walk o niepodległość pod rządami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873). W związku z powyższym pozwalamy sobie przybliżyć Państwu niektóre zagadnienia związane z udzielaniem dotacji.

• **Otwarty konkurs ofert na wsparcie realizacji zadania publicznego** – określonego w art. 4 ust. 1 pkt 3, tj. *zadania z zakresu podtrzymywania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej i obywatelskiej* – Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych ogłosił w dniu 23 grudnia 2005 r.

Warunki konkursu zaprezentowane zostały w prasie o zasięgu ogólnopolskim („Rzeczpospolita” z 23 grudnia 2005 r.), na łamach biuletynu „Kombatant” 1/2006, a także na stronie internetowej Urzędu (www.udskior.gov.pl). Przyjęto, iż kwota dotacji nie może być wyższa, niż 10 tys. zł. Oznacza to, iż oferenci (fundacje i stowarzyszenia) w składanych w Urzędzie ofertach nie mogą ubiegać się o większą dotację od podanej w ogłoszeniu. Kwota ta jest pochodną niewielkich środków publicznych (400 tys. zł) przewidzianych w budżecie na zadania związane z upamiętnianiem.

• **Składanie ofert przez organizacje pozarządowe** (stowarzyszenia i fundacje) powinno odbywać się w terminach podanych w ogłoszeniu otwartego konkursu ofert, jako jeden z warunków rozpatrzenia ich przez Urząd. Oferty złożone po tych terminach nie będą brane pod uwagę. Ofertę składa się na druku „Oferta organizacji pozarządowej realizacji zadania publicznego” (załącznik nr 1 do rozporządzenia¹). Do oferty należy obowiązkowo dołączyć aktualny odpis z rejestru (ważny do 3 miesięcy od daty wystawienia) oraz sprawozdanie merytoryczne i finansowe za ostatni

rok działalności. Należy również pamiętać, iż oferty mogą składać jedynie zarządy główne stowarzyszeń i fundacji (organizacji pozarządowych).

• **Zasady przyznawania dotacji** określają „Zasady i kryteria przyznawania dotacji...” wprowadzone *Decyzją Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów z dnia 17 stycznia 2005 roku*. Ich treść zamieszczona jest na stronie internetowej Urzędu, a także w biuletynie „Kombatant” – 3/2005 i 4/2005. Postępowanie o przyznanie dotacji przewiduje następujące procedury: **p r o p o z y c j e** – składane na szczeblu naczelnika Wydziału Współpracy ze Stowarzyszeniami i dyrektora Departamentu Stowarzyszeń i Spraw Socjalnych; **d e c y z j e** – podejmowane przez Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych (przyznanie lub odmowa, wysokość dotacji, data i podpis). Z treścią decyzji zapoznawany jest zleceniobiorca, który z dniem podjęcia decyzji przez Kierownika Urzędu może uruchomić procedury związane z wydatkowaniem przyznanych środków.

• **Warunki realizacji zadania** określa każdorazowo umowa zawarta między Urzędem a organizacją pozarządową (zleceniobiorcą), której oferta została wybrana. Warunki umowy są nierozdzielnie związane z przyjętymi założeniami i warunkami planowanego do realizacji zadania, przedstawionymi w ofercie – termin (rozpoczęcia i zakończenia), sposób realizacji, przyjęte kalkulacje i udział w tym zadaniu środków własnych oraz pochodzących z dotacji Urzędu i innych partnerów, od których uzyskano wsparcie w realizacji tego zadania. Każda umowa musi być akceptowana przez radcę prawnego Urzędu. Warunkiem akceptacji jest przedstawienie aktualnego wypisu z rejestru sądowego (ważność trzymiesięczna). Załącznikami do umowy są następujące dokumenty:

- harmonogram realizacji zadania,
- oświadczenie zleceniobiorcy o zgod-

ności odpisu z rejestru ze stanem prawnym i faktycznym w dniu podpisania umowy.

Przystając na przedstawione warunki, zleceniobiorca podpisuje umowę w trzech egzemplarzach. Po podpisaniu umowy przez osoby uprawnione do składania oświadczeń w sprawach majątkowych, zgodnie z wypisem z rejestru, umowę podpisują osoby reprezentujące zleceniodawcę – osoby funkcyjne Urzędu – główna księgowa i dyrektor generalny Urzędu.

• **Sprawozdanie z wykonania zadania publicznego** (załącznik nr 3 do rozporządzenia¹) określonego w umowie, organizacja sporządza w terminie 30 dni od zakończenia realizacji zadania. Należy wypełnić druk „Sprawozdanie końcowe z wykonania zadania publicznego” i dołączyć do niego formularz „Spis faktur rachunków, które opłacone zostały w całości lub części ze środków pochodzących z dotacji”. Należy również dołączyć kopie opisanych rachunków i faktur potwierdzonych za zgodność z oryginałem.

Ponadto pragniemy przypomnieć, iż wszelkie informacje na temat dotacji można uzyskać w Departamencie Stowarzyszeń i Spraw Socjalnych Urzędu – w Wydziale Stowarzyszeń i Spraw Socjalnych – codziennie (od poniedziałku do piątku, godz. 8.15 do 16.15),

tel.: 0-22 661 87 04, 0-22 661 87 22,
0-22 661 84 93.

Wydział Współpracy
ze Stowarzyszeniami
Jan KRYSZEK
Elżbieta DEMCZYK
Wioleta SZYMBORSKA

¹ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wzoru oferty realizacji zadania publicznego, ramowego wzoru umowy o wykonanie zadania publicznego i wzoru sprawozdania z wykonania tego zadania – zał. 1, 2, 3 (Dz. U. Nr 96, poz. 873).

Przebaczyłem, lecz nie mogę zapomnieć...

Rozmowa ze Stefanem Zdzisławem Kozłowskim, prezesem Polskiego Związku b. Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych

Panie Prezesie, proponuję byśmy rozpoczęli naszą rozmowę od przedstawienia historii Związku.

– Trochę jest w niej zawiloci, ale to nie z naszej winy. Niemal zaraz po wojnie, bo w dniach 3-4 lutego 1946 r., odbył się kongres organizacyjny, a 31 maja tamtego roku nasz Związek został zarejestrowany w sądzie. Rozpoczęła się ożywiona działalność, także gospodarcza. Entuzjazm był duży, powstawały ogniska terenowe, łącznie było nas około 150 tys. osób. Wielu byłych więźniów potrzebowało pilnie pomocy, witano wracające do kraju ofiary terroru niemieckiego, jednocześnie bacznie i z narastającym niepokojem obserwowano rozwój wydarzeń, tłumienie demokracji, podporządkowywanie Polski wschodniemu sąsiadowi. I wreszcie stało się, na skutek decyzji politycznej PPR – Związek nasz został 30 września 1949 r. skreślony z rejestru organizacji pozarządowych. Majątek zaś, z rażącym naruszeniem prawa, przekazano nieco później ZBoWiD-owi, tam przeszła i część członków. Większość jednak koleżanek i kolegów pozostała na uboczu, poza organizacjami lewicowymi. Czekać trzeba było długo, bo aż do 1990 r. na ponowny kongres i odnowienie rejestracji. Nie uniknięto jednak wówczas błędu prawnego, co sprawiło, że dopiero pięć lat później otrzymaliśmy decyzję unieważniającą wykreślenie Związku. Oznaczało to, że staliśmy się organizacją istniejącą od 1946 r., ale bez statutowo wybranych władz. Tak zostałem kuratorem Polskiego Związku b. Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych, mogłem formalnie zwołać Kongres Nadzwyczajny w maju 1995 r. W czerwcu 1998 r. zmarł kolega Tadeusz Drożdż i wtedy objąłem funkcję prezesa. Ten mandat piastuję do chwili obecnej.

Czy nie sądzi Pan, że za mało piszemy i mówimy w Polsce o ofiarach zbrodni niemieckich? Znacznie więcej zainteresowania budzi obecnie terror sowiecki.

– Uważam, że jednak zbrodnie hitlerowskie są bardziej znane społeczeństwu polskiemu, bowiem przez pięćdziesiąt lat wiele się o nich pisało i mówiło. Natomiast zbrodnie sowieckie na narodzie polskim są mniej znane i nie do końca wyjaśnione. To skutek utrzymywania ich w tajemnicy przez władze komunistyczne Polski. Dodam rzecz istotną – ważną rolę w relacjach polsko-niemieckich odegrał nasz Episkopat ze swym przestaniem do Episkopatu niemieckiego: „Przebaczymy i prosimy o przebaczenie”.

A czy mają rację ci, którzy twierdzą, że powracanie do okropności okupacji niemieckiej może rzutować negatywnie na aktualne stosunki polsko-niemieckie?

– Swoje zdanie na ten temat wyraziłem w czasie pobytu w 2003 r. w Dolnej Saksonii, gdzie spotkałem się z młodzieżą niemiecką klas 12 i 13 (przedmaturalną i maturalną). Powiedziałem wówczas: *do Was młodych nie żywię nienawiści, bowiem nie możecie odpowiadać za swoich dziadków czy pradziadków*. I ja przebaczyłem aresztowanie mnie 1 września 1942 r. przez plockie gestapo (od 1940 r. byłem jako „Pomściej” i „Jarema” żołnierzem ZWZ, potem AK obwodu przasnyskiego) oraz za gehenną obozową od 1 stycznia 1943 r. w Stutthofie (więzień nr 18793). Przebaczyłem, lecz nie mogę zapomnieć tych dwóch nieludzkich lat.

A jakie jest Pana zdanie na temat „wypędzonych”, bo ten problem jednak aktualnie wadzi w naszych relacjach z sąsiadem.

– Problem „wypędzonych” jest podpisany przez panią Erykę Steinbach, która

sama nie przeżyła tej tragedii, a uważa, że jej przyczyną była zemsta Polaków nad Niemcami za okupację. Kwestia ta ma różne oblicza, przesiedlenia Niemców ze wschodnich terenów ówczesnej III Rzeszy to nie pomysł polski, a decyzja aliancka i efekt panicznej ucieczki w końcowym okresie wojny przed okrucieństwami popełnianymi przez Armię Czerwoną zajmującą te tereny. Przypomnieć się też godzi, że Polacy musieli z kolei opuszczać wschodnie ziemie kresowe II Rzeczypospolitej.

Jakie są najbliższe zamiary Związku, któremu Pan przewodzi?

– W drugiej połowie maja zamierzamy zorganizować uroczystości 60-lecia istnienia naszej organizacji. Będą to obchody ogólnopolskie, z głównym spotkaniem w Warszawie, na które chcemy zaprosić również gości. Na co dzień zaś staramy się głównie nieść pomoc socjalną i zdrowotną naszym członkom. Prowadzimy własną przychodnię lekarską w zakresie badań ogólnych i niektórych specjalistycznych oraz rehabilitacji. Uważamy za swój obowiązek świadczenie prawdy o losach polskich czasu wojny. Ponad podziałami politycznymi czynimy starania o zachowanie miejsc pamięci narodowej, zwłaszcza tam, gdzie istniały obozy koncentracyjne i więzienia. A za sobą mamy także skuteczne starania o uzyskanie odszkodowania od rządu RFN.

Za nami natomiast kolejne obchody oświęcimskie...

– W ubiegłorocznych obchodach wzięli udział członkowie naszego Koła Auschwitz-Birkenau i reprezentacja Zarządu Głównego Związku. Wiek i stan zdrowia sprawiają, że stawiamy się niestety mniej licznie na wszystkie tego typu uroczystości. A jeśli już jesteśmy, to drażni nas, że więźniowie bywają spychani w takich chwilach na plan dalszy, muszą ustępować miejsca na przykład politykom.

Panie Prezesie, dziękuję za rozmowę i proszę o przekazanie wszystkim członkom Związku serdecznych pozdrowień, życzeń zdrowia i satysfakcjonującej aktywności. Czekać będziemy na uroczystości 60-lecia, niech przebiegną godnie i zostaną zauważone przez młodsze pokolenia.

Adam DOBRŃSKI

Akowski opłatek – otwarcie serc...

12 grudnia 2005 r., w siedzibie Centralnej Biblioteki Wojskowej – na zaproszenie Rady Naczelnej i Zarządu Głównego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, licznie stawili się na spotkanie opłatkowe koledzy – żołnierze AK oraz przedstawiciele stowarzyszeń kombatanckich i instytucji współpracujących ze Związkiem. Obecni byli m.in.: prezes Zarządu Głównego ŚZZAK **Czesław Cywiński**, przewodniczący Rady Naczelnej

Fot. Ewa Dumin

Fot. Ewa Dumin

ŚZZAK **Karol Perłowski**, prezes Fundacji Polskiego Państwa Podziemnego **Mirosław Spiechowicz**, prezes honorowy ŚZZAK **Stanisław Karolkiewicz**, Członek Kapituły Orderu Wojennego Virtuti Militari płk **Stefan Starba-Bałuk**, prezes Związku Kombatanatów RP i BWP gen. dyw. **Wacław Szklarski**, prezes Związku Powstańców Warszawskich gen. bryg. **Zbigniew Ścibor-Rylski**, prezes Ogólnopolskiego Związku Żołnierzy BCh **Stanisław Ozonek**, wiceprezes ZG Związku Żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych **Witold Grzebski**, przedstawiciele Parlamentu, Ministerstwa Obrony Narodowej, Instytutu Pamięci Narodowej, Muzeum Powstania Warszawskiego i in. Urząd do Spraw Kombatanatów i Osób Represjonowanych reprezentował kierownik Urzędu, minister **Jan Turski**.

Podczas spotkania prezes Czesław Cywiński powiedział m.in.: – *Akowski, żołnierski opłatek jest zakorzeniony w tradycji polskiej... Jest otwarciem serc... Oznacza wzajemne pojednanie i uczy, że kawałkiem chleba trzeba się dzielić... W czasie wojny przy wigilijnych stołach było dużo wolnych miejsc, lecz nas najbardziej bolało to, że po zakończeniu wojny znowu były puste stoły. (...) 24 grudnia 1946 roku umierał w samotności, w więzieniu w Moskwie nasz ostatni dowódca – generał Leopold Okulicki „Niedźwiadek”... Prezes ŚZZAK wspominał Służbę Zwycięstwu Polski, przekształconą w Związek Walki Zbrojnej, który następnie został przemianowany na Armię Krajową. Mówił także o sytuacji ŚZZAK, liczącego obecnie 30 tys. członków (w tym 6 tys. członków nadzwyczajnych), którzy za cel główny swojej działalności stawiają dobro Najjaśniejszej Rzeczypospolitej. (...)*

Modlitwę poprowadził ks. płk **Sławomir Żarski**. Po uroczystym przełamaniu się opłatkiem i złożeniu życzeń zebrani słuchali kolęd w wykonaniu uczniowskiego chóru Gimnazjum nr 3 im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie.

E. D.

Opłatek u Kościuszkowców

8 grudnia 2005 r. odbyło się spotkanie opłatkowe Klubu Kombatanatów 1 Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki. Prezes Klubu, płk **Roman Nogal** przywitał przybyłych na spotkanie gości, przedstawiciele środowisk kombatanckich, mówiąc m.in.: *Nasze pokolenie przeżyło różne koleje świętowania tej tradycji. Tragizm okupacji położył się cieniem na naszej młodości – na losie całego narodu. A piękne polskie pieśni i kolędy zawsze przypominały o trwaniu polskości i ustawicznej walce o niepodległość. Krew przelana w walce z wrogiem na wszystkich bitewnych polach II wojny światowej miała jedną barwę i znaczenie – była to krew polska. (...) Jest dla nas zaszczytem uczestniczenie w dzisiejszym spotkaniu wspólnie z kolegami, którzy pierwsi stanęli do boju o niepodległość Ojczyzny. Z żołnierzami Ruchu Oporu oraz 1 i 2 Armii WP. Łączy nas bowiem wspólny cel – dobro naszego domu, któremu na imię Polska.*

W kolejnym wystąpieniu ks. infulat **Lucjan Świąszkowski**, wikariusz biskupi Diecezji Warszawsko-Praskiej podkreślił, że ci, którzy przelali swoją krew za Ojczyznę, ponieśli najwyższą ofiarę, a pamięć o nich będzie trwała. Światło – symbol

Fot. Katarzyna Hoppe

Od lewej: **Stefan Gawlik** – prezes KZbZPSZ na Zachodzie; gen. dyw. **Wacław Szklarski** – prezes ZKRP i BWP; **Ryszard Sobierajski**, zastępca dyrektora ZKRP i BWP; **Mirosław Spiechowicz** – prezes Fundacji PPP; **Karol Perłowski** – przewodniczący Rady Naczelnej ŚZZAK; ks. infulat **Lucjan Świąszkowski** oraz **Jan Goździuk**, dyrektor ZKRP i BWP. Przemawia prezes Klubu Kościuszkowców płk **Roman Nogal**

prawdy, w intencji tych, którzy walczyli i polegali, w intencji żołnierza polskiego – zapalił **Karol Perłowski**, przewodniczący Rady Naczelnej ŚZZAK.

Życzenia świąteczne i noworoczne w imieniu Klubu i jego członków złożył prezes **Roman Nogal**. Uczestnicy spotkania przełamali się opłatkiem, składając sobie życzenia, a później wspólnie śpiewali kolędy.

K. H.

Wspomnienia wieczorów wigilijnych

19 grudnia 2005 r. w siedzibie Centralnej Biblioteki Rolniczej w Warszawie odbyło się spotkanie opłatkowe Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych Warszawa-Śródmieście oraz Fundacji „Moje Wojenne Dzieciństwo”. W nastrój świąteczny wprowadził uczestników **Ryszard Bacciarelli**, który przeczytał wspomnienia wieczorów wigilijnych z czasów okupacji hitlerowskiej oraz pierwszej powojennej Wigilii. Następnie ks. **Zygmunt Włodarkiewicz** odmówił modlitwę, po której uczestnicy

Fot. Katarzyna Hoppe

przełamali się opłatkiem. Na zakończenie spotkania duet „Together Again” wykonał kolędy i pastorałki.

K. H.

Fot. Katarzyna Hoppe

Na zdjęciu od lewej: prezes Zarządu Głównego Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych gen. dyw. **Wacław Szklarowski**, prezes Fundacji „Moje Wojenne Dzieciństwo” **Eulalia Rudak** oraz zastępca kierownika UdSKiOR, wiceminister **Jerzy Kozłowski**

Żołnierskie kolędowanie

19 grudnia 2005 r. na uroczystej Wigilii w warszawskim Domu Polonii spotkali się członkowie Chóru Żołnierzy Armii Krajowej „Nowogródzkie Orły”, pod dyrekcją **Hanny Wójcik**.

Spotkanie rozpoczęło się przywitaniem przybyłych gości, m.in.: **Agnieszki Boguckiej** – prezes Oddziału Warszawskiego Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” i o. **Józefa Jońca SP** z Sanktuarium

Fot. Agnieszka Boruszkowska

Matki Bożej Nauczycielki Młodzieży na warszawskich Siekierkach, który poprowadził wspólną modlitwę. Następnie wszyscy przełamali się opłatkiem i zasiedli do wigilijnego stołu. Ale najważniejszą częścią spotkania był koncert najpiękniejszych kolęd i pastorałek polskich w wykonaniu członków chóru, który wzruszył wszystkich zebranych i wprowadził ich w prawdziwie świąteczny nastrój.

A. B.

W nowej siedzibie

Po raz pierwszy spotkanie opłatkowe członków ŚZZAK Okręg Ochota – 5 stycznia br. – odbyło się w nowej siedzibie związku – w Archiwum Akt Nowych. Jego gospodarzem był prezes ŚZZAK Okręg Ochota, **Wojciech Marcinkiewicz**, który przywitał członków związku i zaproszonych gości – przedstawiciela Archiwum Akt Nowych, naczelnik Wydziału Kultury Dzielnicy Ochota **Magdalenę Pietrzak-Merta** oraz **Michała Laszczkowskiego**, radnego Rady Dzielnicy Ochota, którzy współpracują ze związkiem.

W okolicznościowym przemówieniu prezes **Wojciech Marcinkiewicz** podziękował gościom za współpracę i pomoc, m.in. umożliwienie wyjazdu do Katynia, opiekę nad archiwaliami (wspomnienia, dokumenty itp.), deklarację ze strony Rady Dzielnicy objęcia patronatu nad obchodami rocznic zakończenia tragicznie potyczki oddziałów z Ochoty pod Pęciami.

Po życzeniach wszelkiej pomyślności, złożonych przez prezesa i zaproszonych gości członkom ŚZZAK Okręg Ochota – przełamano się opłatkiem. Następnie

Fot. Agnieszka Boruszkowska

Noworoczne życzenia składa gościom i członkom ŚZZAK Ochota prezes Okręgu **Wojciech Marcinkiewicz**

wszyscy zasiedli do wspólnego posiłku – życząc sobie wszystkiego, co najlepsze w Nowym Roku.

A. B.

To, co najważniejsze...

22 grudnia 2005 r. w warszawskiej siedzibie NOT przy ul. Czackiego spotkali się członkowie Krajowego Związku byłych Żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, by wspólnie świętować zbliżającą się Wigilię.

Gospodarzem spotkania był prezes KZbŻPSZnZ **Stefan Gawlik**, który przywitał zaproszonych gości i członków związku. W spotkaniu opłatkowym brali udział m.in. gen. bryg. **Michał Gutowski**, prezes ZKRP i BWP gen. dyw. **Wacław Szklarski**, attaché obrony Ambasady Królestwa Niderlandów w Polsce płk **Marinus Kamphuis**, szef sekretariatu attaché obrony Ambasady Francji w Polsce **Mirostaw Przedmojski**, prezes Klubu Kościuszkowców płk **Roman Nogal**, prezes Stowarzyszenia Kawalerów Orderu Wojennego Virtuti Militari Kombatantów Wojska Polskiego **Henryk Adamowicz** oraz członkinie Środowiska „Oberlangen” z prezes **Marią Cegielską**. Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych reprezentowali: zastępca kierownika Urzędu, wiceminister **Jerzy Kozłowski** oraz dyrektor Departamentu Stowarzyszeń i Spraw Socjalnych **Krzysztof Skolimowski**.

Ustępujący ze stanowiska attaché obrony Ambasady Holandii płk Marinus Kamphuis w okolicznościowym przemówieniu podziękował KZbŻPSZnZ za współpracę, wspominał też o Polakach, którzy bohaterstwo zapisali się w historii Holandii – gen. St. Maczku i gen. St. Sosabowskim. Głos

Fot. Agnieszka Boruszkowska
Podczas spotkania opłatkowego KZbŻPSZnZ przybyłych gości wita prezes związku, Stefan Gawlik. Obok niego siedzą: gen. dyw. Michał Gutowski, wiceminister Jerzy Kozłowski i prezes ZKRP i BWP – gen. dyw. Wacław Szklarski

Fot. Agnieszka Boruszkowska
zabrał również gen. M. Gutowski, który podkreślił, że wszyscy, bez względu na dzielące nas różnice, jesteśmy Polakami i to powinno być dla nas najważniejsze.

Po życzeniach, w świątecznej atmosferze, uczestnicy spotkania zasiedli do stołu. Nie zabrakło również wspólnego śpiewania kolęd.

A. B.

Kielce

Plany i życzenia bechowców na 2006 rok

12 grudnia 2005 r. odbyło się plenarne posiedzenie Zarządu Okręgu Ogólnopolskiego Związku Żołnierzy Batalionów Chłopskich w Kielcach, z udziałem prezesów kół ZZBCh.

W pierwszej części spotkania prezes Zarządu Okręgu **Adam Cecot** poruszył m.in. tak ważne kwestie, jak pomoc finansowa dla kombatantów, awanse na stopnie oficerskie, upamiętnianie miejsc walk Batalionów Chłopskich, ich dowódców i innych zasłużonych działaczy ruchu ludowego.

Druga, uroczysta część posiedzenia odbyła się w sali kominkowej Wojewódzkiego Domu Kultury. Uczestniczyli w niej zaproszeni goście: **Włodzimierz Wójcik** – Wojewoda Świętokrzyski, wiceprezes Zarządu Wojewódzkiego PSL **Józef Szczepańczyk**, wicemarszałek woj. świętokrzyskiego **Józef Kwiecień**, przewodniczący sejmiku świętokrzyskiego **Stefan Pastusz-**

ka, posłowie **Mirostaw Pawlak** i **Andrzej Pałys**, przewodniczący Wojewódzkiej Rady Kombatantów **Józef Lichnowski** i wiceprezes Zarządu Okręgowego ZKRP i BWP **Jan Garycki**. Referat o działalności konspiracyjnej BCh wygłosił prof. **Czesław Szczepańczyk**.

Wojewoda udekorował bechowców złotymi i srebrnymi Krzyżami Zasługi, Medalami „Pro Memoria” i „Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej”.

Następnie prezes Adam Cecot złożył wszystkim życzenia świąteczne i noworoczne – i podzielono się opłatkiem. Przy herbacie, ciastku i lampce szampana życzone sobie wzajemnie szczęśliwych Świąt Bożego Narodzenia i najlepszego zdrowia oraz wszelkiej pomyślności w Nowym, 2006 Roku.

mjr Władysław SOWA
Wiceprezes ZO OZZBCh Kielce

2005

■ **15 grudnia w Opolu**, w kompleksie koszarowym 10 Opolskiej Brygady Logistycznej im. płk. Piotra Wysockiego w Opolu odbyło się tradycyjne kombatanckie spotkanie opłatkowe zorganizowane przez Zarząd Okręgu Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych w Opolu. Podczas spotkania dokonano uroczystego wręczenia wyróżnień oraz wygłoszone zostały okolicznościowe przemówienia. Po przełamaniu się opłatkiem i złożeniu życzeń – gospodarze zaprosili zebranych na świąteczny posiłek.

■ **15 grudnia w Warszawie** w siedzibie Zarządu Okręgowego Związku Inwalidów Wojennych RP odbyło się spotkanie opłatkowe. W spotkaniu uczestniczyli członkowie Związku oraz zaproszeni goście, m.in. pełnomocnik wojewody do spraw kombatantów i osób represjonowanych oraz przedstawiciel WKU. Uczestnicy spotkania przełamali się opłatkiem i złożyli sobie życzenia. Na zdjęciu – przemawia prezes ZO ZIW w Warszawie Jerzy Jasiński.

Fot. Katarzyna Hoppe

■ **19 grudnia w Warszawie**, Zarząd Koła i Środowiska Oberlangen zorganizował doroczne spotkanie opłatkowe. Licznie stawiły się członkinie środowiska, skupiającego Kobiety – Żołnierzy Powstania Warszawskiego Byłych Jeńców Obozu Oberlangen. Obecni byli m.in.: gen. Michał Gutowski oraz prezes Zarządu Okręgu Warszawa Świątowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej płk Jerzy Wilgat. Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, minister Jan Turski uhonorował Medalem „Pro Memoria” zasłużone panie oraz – na ręce przewodniczącej Eugenii Marii Cegielskiej – całe Środowisko.

Fot. Ewa Dumin

■ **20 grudnia w Warszawie**, w siedzibie ZG Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych odbyło się – zorganizowane przez Radę Kombatantów Województwa Mazowieckiego, pod patronatem Wojewody Mazowieckiego – spotkanie opłatkowe. Gospodarzami spotkania byli płk Józef Koleśnicki – przewodniczący Rady oraz kapelan wojskowy ks. mjr Zbigniew Kempa. Obecni byli: wicewojewoda Maciej Sieczkowski, kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, minister Jan Turski, pełno-

ciąg dalszy na str. 14

Ciąg dalszy ze str. 13

mocnik wojewody do spraw kombatantów i osób represjonowanych, prezesi największych środowisk i organizacji kombatanckich. Spotkanie przebiegło w szczerej, serdecznej atmosferze. Po wystąpieniach, wspólnej modlitwie i złożeniu życzeń – uczestnicy wysłuchali koncertu muzyki renesansowej w wykonaniu młodych muzyków.

Fot. Jolanta Adamska

2006

■ **2 stycznia w Białej Podlaskiej**, w siedzibie Wojskowej Komendy Uzupelnień, jak co roku, odbyło się uroczyste spotkanie członków Związku Byłych Żołnierzy Zawodowych i Oficerów Rezerwy Wojska Polskiego. Przemawiali m.in.: prezes Zarządu Rejonowego ZBZZ i ORWP płk Mieczysław Matusiak oraz komendant WKU ppłk dypl. Zbigniew Bojko – podsumowali oni działalność członków Związku w Białej Podlaskiej, który w kwietniu 2006 r. będzie obchodził uroczyste swoje 25-lecie.

■ **5 stycznia w Siedlcach**, z inicjatywy Zarządu Koła Miejskiego Związku Kombatantów RP i BWP zorganizowano kombatanckie spotkanie opłatkowe. Obecni byli: gen. Włodzimierz Zieliński, prezydent miasta – dr Mirosław Symanowicz, starosta siedlecki – dr Henryk Brodowski, wójt gminy Siedlce – Mirosław Bieniek, dowódca garnizonu – ppłk Zdzisław Zwierz, komendant WKU – płk Jan Parol, prezes SPK – Józef Jastrzębski oraz przedstawiciele ZIW, ZBZZ i Oficerów Rezerwy WP, Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej i członkowie Powiatowej Rady Kombatanckiej. W spotkaniu uczestniczyli prezesi gminnych kół ZKRP i BWP z Kałuszyna, Skórcza i Suchożebra. W pięknie udekorowanej sali WKU Siedlce, przy dźwiękach kolęd, orkiestra wojskowa pod batutą kpt. Mirosława Rytyła rozpoczęła opłatkowe spotkanie. Po powitaniu gości, prezes Koła Miejskiego ZKRP i BWP płk Antoni Sikorski poprosił ks. kapłana mjr. Andrzeja Dziwulskiego o błogosławieństwo dla wszystkich kombatantów. Po czym wszyscy zebrani podzielili się opłatkiem i składali sobie życzenia. Na zakończenie spotkania opłatkowego zrobiono wspólne, pamiątkowe zdjęcie.

Oprac. E.D., K.H.

Przekazanie dokumentacji „Liberatora”

Minister obrony narodowej Radosław Sikorski przekazał Muzeum Powstania Warszawskiego dokumentację techniczną samolotu „Liberator”. Uroczystość odbyła się 22 grudnia 2005 r. w Audytorium Jana Nowaka-Jeziorańskiego w obecności licznej grupy dziennikarzy.

Na podstawie przekazanych planów, pochodzących ze Smithsonian Institution w Waszyngtonie, zostanie zbudowana replika najśłynniejszego samolotu bombowego z czasów II wojny światowej – „Liberatora” B-24J. Samolot, pilotowany przez kapitana **Zbigniewa Szostaka**, kawalera Krzyża Virtuti Militari, wraz z siedmioosobową załogą został zestrzelony w nocy z 14 na 15 sierpnia 1944 r. koło Bochni, w drodze powrotnej z nadpoostańczej Warszawy. W tym roku jego wierna kopia wzbogaci muzealną eks-

Fot. Ewa Ziółkowska

pozycję, stanowiąc symbol ofiarności lotników niosących pomoc Powstaniu Warszawskiemu.

E. Z.

„Zdarzyło się w 1944 roku...”

Wigilia w Oberlangen

Zdawien dawna Święta Bożego Narodzenia w Polsce to czas dzielony z najbliższymi. Oddalenie od domu, od rodziny, przeżywane jest wtedy szczególnie boleśnie. Jakże często udziałem Polaków były święta na zesłaniu, w więzieniach, w obozach...

W grudniowy wieczór 2005 r. w Muzeum Powstania Warszawskiego wspomnieniami o obozowej Wigilii dzieliły się **Wanda Broszkowska-Piklikiewicz** ps. „Wanda” i **Maria Cegielska** ps. „Anita”. Ich wojenne losy były podobne. Obie działały w konspiracji, walczyły w Powstaniu i w grudniu 1944 r. trafiły do Oberlangen, nad granicą holenderską. – *Wigilia była bardzo smutna* – mówiła bardzo wzruszona pani Maria. Ale mimo wszystko, mimo głodu, zimna, osamotnienia, wieczór w obozie upłynął na wspomnieniach i śpiewaniu kolęd. – *Dzieliłyśmy się chlebem jak opłatkiem* – dodała pani Wanda.

Fot. Ewa Ziółkowska

Audytorium im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego wypełnili w większości ludzie młodzi, studenci i uczniowie, którzy mieli okazję do rozmowy i zadawania pytań. Było to pierwsze spotkanie dyskusyjne z cyklu „Zdarzyło się w 1944 roku...”. Kolejne odbędą się w Muzeum Powstania Warszawskiego w styczniu i lutym.

Ewa ZIÓLKOWSKA

Wspomnienie zesańca

U progu nadziei

Początek 1942 r. nie zapowiadał poprawy sytuacji bytowej Polaków koczujących przez kolejną zimę w okrutnym kraju, gdzie głód, mróz, pasmo rozległych szykan i braku minimalnej choćby życzliwości ze strony tubylców kształtowały obraz bezlitosnej rzeczywistości.

Wzmógł się wysiłek wojenny, po napaści Niemców na Związek Radziecki, spowodował nasilenie propagandy sowieckiej skierowanej przede wszystkim do wszystkich przesiedleńców, zwłaszcza Polaków, domagając się zwiększonego tempa w katorżniczej pracy przy sukcesywnym ograniczaniu racji żywnościowych.

I oto nagle, jak grom z jasnego nieba dotarła do zesłańców, do nas – wiadomość o zawartym porozumieniu między rządami – polskim na emigracji i sowieckim – o wznowieniu stosunków dyplomatycznych w celu kontynuowania wspólnej walki przeciwko okupantom hitlerowskim.

Fakt ten zainicjował nadzieję przetrwania do rychłego powrotu do kraju. Życie jednak toczyło się nadal w niezmiennych, trudnych warunkach, pomimo niewielkiej pomocy materialnej z zagranicy. Jedynym pocieszeniem dla nas młodych ludzi było otrzymanie wezwania do stawienia się przed polską Komisją Poborową, efektem czego miało być formowanie Wojska Polskiego.

Po wielu tarapatkach udało mi się z końcem lutego otrzymać kartę powołania, tzw. „powiestkę” do Wojska Polskiego, do naszego wojska, które lokowano gdzieś w zapadłej miejscowości we wsi Ługowaja na południu ZSRR, w odległości ok. 2 tys. km. Pomimo srogiej zimy, na wiadomość o wojsku latałem jak oszalały, wołając radośnie na cały głos: idę do wojska, idę do polskiego wojska, idę do naszego wojska.

Nikt z miejscowych mieszkańców nie mógł się nadziwić mojej euforii, bowiem dla Rosjan czy Kazachów pobór do wojska był równoznaczny z wyrokiem śmierci lub trwałego kalectwa. Był to okres, gdy setki tysięcy żołnierzy ginęło na froncie lub dostawało się do niewoli niemieckiej, z której rzadko kto powracał.

Pobór do Czerwonej Armii odbywał się w prosty sposób. Na określony dzień do

rejonowego miasteczka zwoływano kilka tysięcy poborowych. Po sprawdzeniu tożsamości zebranych i licznych przemówieniach, wręczono każdemu po kilkadziesiąt rubli, raczono dostępnym tylko dla nich gulaszem zwanym „podżarkiem” i wyznaczano termin zgłoszenia się na stacji kolejowej, odległej około 30 km, skąd odchodziły transporty wojskowe.

Żartowaliśmy, że najpierw dadzą im podżarek, a potem z nich Niemcy zrobią podżarek. Za otrzymane pieniądze prawie wszyscy kupowali spirytus (którego nigdy nie brakowało) i ruszali pojedynczo lub grupowo w drogę.

Pieszą wędrówkę uniemożliwiał silny mróz i olbrzymie zasypy śnieżne, a wiejący bez przerwy, szalejący wiatr spychał idących z widocznego miejscami traktu. Umęczeni drogą, rozgrzani spirytusem często padali, a leżąc zasypiali i po prostu zamarzali.

Nasza droga do stacji kolejowej była odmienna. Kazachowie wieźli nas saniami po sześć osób. Konie biegły na wycucie, ponieważ po gościńcu nie było śladu. Drogę trzeba było sobie przebijać w wysokich zaspach, co utrudniało poruszanie się, a czas naglił.

Marzliśmy okropnie i pomimo sprzeciwu woźnicy, co parę kilometrów zatrzymaliśmy sanie, biegając wokół nich dla rozgrzewki.

Mając na sobie starą, podartą gimnazjalną kurteczkę, zmarzłem do tego stopnia, że nogi i ręce stopniowo zaczęły odmawiać mi posłuszeństwa. (...)

W trakcie całej drogi, w chwilach zwątpienia z pomocą przychodziła mi świadomość posiadania złotego medalika z wizerunkiem Matki Boskiej. Była to jedyna zachowana pamiątka od momentu chrztu. Wówczas chyba po raz pierwszy doceniłem wartość modlitwy i przekonałem się, że usilna wiara może zdziałać cuda.

Po tych wydarzeniach ostatecznie dotarliśmy do celu podróży, gdzie czekał na nas zorganizowany kolejowy transport wojskowy do 10 Dywizji Piechoty.

Jerzy KOSTIUK

Z nadesłanej korespondencji

Pan Jan Turski
Kierownik Urzędu ds. Kombatantów
i Osób Represjonowanych

Szanowny Panie Ministrze,

Kombatanci, żołnierze Armii Krajowej z Białorusi, członkowie Stowarzyszenia Żołnierzy AK, które prowadzę, pragną na Pana Ministra ręce przekazać słowa wysokiego uznania dla pracy wszystkich pracowników Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

W tym szczególnym roku, który przysporzył Państwu wiele dodatkowej pracy, odczuliśmy jeszcze większe, a wręcz szczególne, zatroskanie o nasze sprawy. W tak trudnym dla Urzędu czasie z powodu przypadających rocznic, obchodów 60. rocznicy zakończenia II wojny światowej i z tym połączonych wielu uroczystości, a także przyznawaniem Medalu „Pro Memoria” znaleźli Państwo wiele czasu dla kombatantów z Białorusi i ich spraw. Byli Państwo cierpliwi, serdeczni, życzliwi.

W tym roku 12 kombatantów z Białorusi zostało zaproszonych do wzięcia udziału w maju w uroczystościach centralnych w Polsce, które dla nas były niezapomnianym wspomnieniem, przeżycia wryły się w nasze historie, losy poszczególnych osób. Nieczęsto zdarzają się takie momenty, dlatego bardzo gorąco dziękujemy, że Urząd pamiętał i o nas.

Na Białorusi stanowimy niemałą grupę kombatantów, przykładowo na Grodzieńszczyźnie liczba nas przekracza 650 osób (żołnierze WP i AK). Mamy swoje problemy, dla nas trudne, chorujemy, jesteśmy coraz starsi, czuliśmy się czasami zapomniani, mieliśmy czasem wątpliwości, czy ten nasz trud tamtych dni nie był daremny, trudno nam ponosić jeszcze do dziś ciężary na swoich barkach wielu niedogodności nas dotykających w obecnym czasie w tutejszym terenie, ale jesteśmy i doceniamy każdą chwilę, gest, słowo, troskę Kraju o nas. (...)

Weronika SEBASTIANOWICZ
Prezes Stowarzyszenia
Żołnierzy Armii Krajowej
na Białorusi

Rok temu zmarł Kurier z Warszawy

20 stycznia 2005 r. był dla nas dniem wielkiej straty – odszedł Zdzisław Jeziorański, używający okupacyjnego nazwiska Jan Nowak, do którego później stale dodawano określenie „Kurier z Warszawy”. Jego życie nie było łatwe – wcześniej stracił ojca, wraz z matką i bratem Andrzejem borykał się z różnymi trudnościami, przede wszystkim finansowymi. Po ukończeniu studiów ekonomicznych pozostał na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu jako asystent szeroko znanego teoretyka ekonomii, profesora Edwarda Taylora i przez dwa lata (do wybuchu wojny) pod jego kierunkiem przygotowywał pracę doktorską.

W czasie okupacji od razu włączył się w Warszawie do pracy konspiracyjnej. Powierzano Mu coraz poważniejsze zadania, w tym przewożenie meldunków Komendy Głównej ZWZ-AK za granicę do Londynu, do Sztabu Naczelnego Wodza. Były to wyprawy niebezpieczne, wymagające dużej odwagi, wytrwałości i wysiłku fizycznego. Ostatnią okupacyjną podróż powrotną – z Londynu do kraju – odbył tuż przed wybuchem Powstania Warszawskiego. W nocy z 25 na 26 lipca 1944 r. przetransportowano Go samolotem Dakota, który w drodze powrotnej zabrał do Anglii uzyskane przez polski wywiad części niemieckiej rakiety V-2.

Walczył w Powstaniu. Prowadził anglojęzyczne audycje w radiostacji „Błyskawica”. Dalsze rozkazy znowu wiodły Go za granicę, tym razem już z żoną Jadwigą „Gretą”.

Po zakończeniu wojny najpierw osiadł w Londynie. W 1948 r. rozpoczął pracę w Polskiej Sekcji BBC. Jednak Jego powojenna działalność to przede wszystkim kierowanie z Monachium rozgłośnia polską Radia Wolna Europa (1952-1975). Nie można przecenić wpływu i znacze-

nia prowadzonych przez Niego audycji dla współczesnych dziejów Polski. Dla Niego zresztą był to też okres stałego „podziemnego” kontaktu z krajem i świetnego orientowania się we wszystkich sprawach.

Fot. Archiwum

Podczas uroczystości kombatanckich w Centralnej Bibliotece Wojskowej. Jedno z ostatnich zdjęć Jana Nowaka-Jeziorańskiego

Po przeniesieniu się do Waszyngtonu działał dalej z właściwym Mu zapałem i intensywnością. Utrzymywał kontakty z Polonią. Jako doradca Rady Bezpieczeństwa Narodowego USA miał zapewniony wstęp do Białego Domu, a podczas pobytów w Rzymie – jak sam wspominał – Ojciec Święty Jan Paweł II zawsze przyjmował Go z wielką serdecznością.

Dzięki wielkim zmianom, które zaszły po 1989 r., mógł wreszcie odwiedzić Polskę. Był owacyjnie witany. Mieszkał nadal w Waszyngtonie, ale przyjeżdżał dość często. Swoje uwagi wygłaszał w sobotnich audycjach radiowych zatytułowanych „Polska z oddali”.

Na przełomie lat 1998 i 1999 ukazało się nowe wydanie obszernej, wielotomowej, znanej na całym świecie „Encyclopaedia Britannica”. Przeglądając hasło „II wojna światowa”, Jan Nowak-Jeziorański stwierdził, że nie ma w nim żadnej wzmianki o udziale i dokonaniach Polaków. Za pośrednictwem przyjaciół mieszkających w Londynie (m.in. prof. Jana Ciechanowskiego) zaczął dochodzić, co się stało z meldunkami nadsyłanymi z kraju do Sztabu Naczelnego Wodza, które i on sam też przewoził.

Okazało się, że po wojnie zostały przekazane do archiwów brytyjskich i tam ślad po nich zaginął. Pytającym odpowiadano w SIS i archiwach, że pewnie („wybiórczo” – jak mówił Pan Jan) uległy spaleni. To znowu mówiono, że jako „mało ważne” zostały zniszczone, ale żadnego protokołu w tej sprawie nie odnaleziono.

Jan Nowak-Jeziorański napisał na ten temat obszerny artykuł do paryskich „Zeszytów Historycznych” (1999, nr 128), poruszył go także w audycji „Polska z oddali”, ubolewając, że brak dowodów, które mogłyby potwierdzić nasz udział w wojnie wywiadowczej, poczynając od „Enigmy”, po rozpracowanie tajnej niemieckiej broni rakietowej V-1 i V-2, zakładów produkujących uzbrojenie dla Rzeszy, nowych typów samolotów i łodzi podwodnych, a także meldunków o ruchach wojsk niemieckich.

Część z tych materiałów odnalazła się jednak w kraju. Były to przede wszystkim mikrofilmy z okresu październik 1941 – czerwiec 1944 r. Biura Studiów Przemysłowych Oddziału II KG ZWZ/AK (przechowane przez szefa tego Biura Adama Mickiewicza „Konrada”, „Telesfora” i jego żonę Hannę). Całą sprawę przedstawił Jan Nowak-Jeziorański w wydanej w 2000 r. książce „Fakty, wydarzenia, opinie”. Jej rozdział IV nosi znamienny tytuł „Zrabowana chwała wojenna”.

Powziął wtedy także myśl powołania wspólnej komisji polsko-brytyjskiej, złożonej z historyków i archiwistów, która prowadziłaby poszukiwania materiałów o polskich dokonaniach wywiadowczych. Kwerendę prowadzono by nie tylko w archiwach brytyjskich, ale także w innych państwach europejskich oraz w Stanach Zjednoczonych, dokąd Londyn wysyłał cenniejsze informa-

cje „do wiadomości”. W wyniku tej inicjatywy w 2000 r. taką komisję utworzono. Jej honorowym przewodniczącym został Jan Nowak-Jeziorański.

W 2002 r. Jan Nowak powrócił na stałe do kraju i zamieszkał w Warszawie, swoim rodzinnym mieście. Jego prawą ręką był – tak jak i w poprzednich latach – wnuk profesora Edwarda Taylora, mecenas Jacek Taylor (w latach 1997-2001 kierownik Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych). On to załatwiał wszystkie sprawy i czuwał nad zdrowiem Pana Jana, które, niestety, zaczęło się coraz bardziej pogarszać. Niewiele pomagały pobytu w szpitalu. Słabły też siły, choć nie przestawał się włączać, nieraz z wielkim wysiłkiem, do różnych ważnych dokonań, jak na przykład otwarcie Muzeum Powstania Warszawskiego.

Nie doczekał wyników swej ostatniej cennej inicjatywy, tj. wydania książki sumującej ustalenia komisji. Uroczysta promocja pierwszego tomu tej książki, zatytułowanego „Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej. Ustalenia Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej” odbyła się 1 września 2005 r., siedem miesięcy po Jego śmierci.

Jan Nowak-Jeziorański od wczesnej młodości służył krajowi, przez dziesięciolecia walcząc o jego wyzwolenie. Najpierw, w latach wojny, jako żołnierz AK i kurier, a potem jako dyrektor rozgłośni radiowej, która z za „żelaznej kurtyny” przeźroczyście oddziaływała na myśli i uczucia Polaków. Dzięki niezłomnej postawie, dzięki temu, że rodakom mówił zawsze prawdę, zdobył sobie ogromny autorytet moralny. We wrześniu 2002 r. napisał: *Po pięćdziesięciu kilku latach mogę znowu patrzeć na Polskę z bliska i dzielić jej los.*

Danuta STĘPNIEWSKA
i Bożena MATERSKA

11 września w Zakopanem – za wieloletnią działalność społeczną oraz godną naśladowania postawę patriotyczną – dr Wincenty Galica, lekarz radiolog, został uhonorowany nagrodą „Lutecja 2005” Stowarzyszenia Polskich Autorów, Dziennikarzy i Tłumaczy w Europie z siedzibą w Paryżu. „Lutecja” przyznawana jest od 1996 r. osobom i instytucjom, za wybitne osiągnięcia na polu inicjatyw polonijnych, działalność publicystyczną i literacką, społeczną oraz całokształt osiągnięć naukowych lub twórczych. Uhonorowany nianą Wincenty Galica jest działaczem społecznym. W wojnie obronnej 1939 r. dowódca 1 plutonu, 5 Kompanii w 1 Pułku Strzelców Podhalańskich, od 1940 r. członek ruchu oporu na Podhalu. Więzień aresztów „Palace” w Zakopanem – w czasie II wojny siedziby gestapo, w Tarnowie oraz niemieckich obozów koncentracyjnych w Auschwitz, Mauthausen-Gusen i Sachsenhausen. M.in. współzałożyciel i członek Związku Podhalań; współorganizator uroczystego pogrzebu Heleny Sikorskiej (małżonki gen. Wł. Sikorskiego) w Zakopanem w 1972 r.; główny organizator i fundator Muzeum Męczeństwa w willi „Palace” w Zakopanem.

16 września w Lublinie mieszkańcy miasta, władze, młodzież i dyrekcja Zespołu Szkół Elektronicznych, harcerze Hufca ZHP, liczne poczty sztandarowe oraz Orkiestra Garnizonowa, przybyli przed pomnik Obrońców Lublina, aby w 66. rocznicę obrony miasta oddać hołd poległym w walce o Lublin. Przybyłych powitał jeden z obrońców, płk Władysław Rokicki. Delegacje lubelskich organizacji i przedstawiciele miasta oraz młodzież złożyły na płycie pomnika wiązanki kwiatów. Uroczystości poprzedziła Msza św. odprawiona w intencji Obrońców Lublina w kościele p.w. św. Franciszka.

16 września w Warszawie, na zaproszenie ministra środowiska Tomasza Podgajniaka i Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych Janusza Dawidziuka, przybył do Ministerstwa Środowiska kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych – minister Jan Turski. Obaj ministrowie udekorowali kilkunastu leśników kombatantów i zasłużonych w upamiętnianiu polskiego czynu zbrojnego urzędników tego resortu Medalami „Pro Memoria”. Z tej okazji prezes honorowy Zbigniew Zieliński (były kierownik UdSKIOR) – w dowód uznania za jego pracę społeczną w Środowisku Leśników Kombatantów na terenie kraju – otrzymał od swoich podopiecznych leśników honorowe odznaczenie – szablę z dedykacją. Administracja Lasów Państwowych szczególną opieką otacza swoich byłych pracowników – kombatantów, którzy walczyli na wszystkich frontach II wojny światowej.

17-18 września w Lublinie odbyły się uroczystości związane z 66. rocznicą agresji sowieckiej na Polskę. Delegaci władz województwa i miasta, stowarzyszeń kombatantkich, poczty sztandarowe, młodzież i mieszkańcy Lublina spotkali się przy symbolicznej Mogile Katyńskiej na cmentarzu wojskowym przy ul. Białej. Okolicznościowe przemówienie wygłosiła prezes Rodziny Katyńskiej Danuta Malonowa. Następnie złożono kwiaty i zapalono znicze. Kolejne uroczystości rocznicowe miały miejsce przy Pomniku Matki Sybiraczki. Okolicznościowe wystąpienie wygłosił wiceprezydent Lublina Krzysztof Michałkiewicz. Delegacje wojewody lubelskiego, władz miasta, organizacji kombatantkich złożyły wieńce oraz zapalono znicze. W uroczystości brał udział m.in. poczet sztandarowy Związku Sybiraków Oddział w Lublinie: Henryka Wrona, Anna Buczek i Jerzy Jussis. Następnie delegacje złożyły wieńce przy pomniku Marszałka Piłsudskiego na pl. Litewskim. Częścią obchodów było też spotkanie w sali posiedzeń Rady Miasta, podczas którego referat pt. „Okupacja sowiecka polskich Kresów Wschodnich 1939-1941 a postawa ludności cywilnej” wygłosił dr Janusz Kłapeć. Obchody zakończyły się 18 września Mszą św. w intencji ofiar agresji sowieckiej 17 września 1939 r. – poległych i zamordowanych żołnierzy Wojska Polskiego, Korpusu Ochrony Pogranicza, policjantów, Polaków zmarłych na zesłaniu i wygnaniu. Na zdjęciu: uroczystości przy Pomniku Matki Sybiraczki.

Fot. Krystyna Mateuszuk

18 września w Makowie Mazowieckim odbyła się uroczystość odsłonięcia pomnika „Chwała Poległym Saperom” i nadania parkowi miejskiemu nazwy „Park Saperów”. Monument poświęcił ks. kmr Leon Szołt, Kanclerz Kurii Polowej. Uroczystość odbyła się w ramach obchodów 60. rocznicy operacji rozminowania kraju. Mszy św. polowej na Rynku przewodniczył ks. kmr Leon Szołt. Kazanie wygłosił ks. płk Krzysztof Wylęzek, kapelan polskich saperów. Po Mszy św. uczestnicy uroczystości przemaszzerowali do „Parku Saperów”, gdzie odsłonięto pomnik „Chwała Poległym Saperom”. Przed pomnikiem odbył się Apel Poległych i złożono kwiaty. W ramach uroczystości, w siedzibie Starostwa Powiatowego odbyła się sesja popularnonaukowa nt. „Saperzy Wojska Polskiego w operacji rozminowania kraju na ziemi makowskiej”. Pomnik „Chwała Poległym Saperom” został wniesiony z inicjatywy samorządu Makowa Mazowieckiego i Stowarzyszenia Saperów Polskich.

18 września w Warszawie, w 61. rocznicę Powstania Warszawskiego, w kościele Matki Bożej Królowej Polskich Męczenników odprawiona została Msza św. w intencji poległych żołnierzy Pułku Armii Krajowej „Baszta” i Innych Mokotowskich Oddziałów Powstańczych oraz zmarłych po wojnie. Podczas uroczysto-

Ciąg dalszy na str. 19

Sesja historyczna w Płocku

Walczyli o Wolną i Niepodległą

23 listopada 2005 r. odbyła się w Płocku, w siedzibie Zespołu Szkół Ekonomiczno-Kupieckich – sesja historyczna „*Udział Narodu Polskiego i jego Siły Zbrojnej – w kraju i poza krajem – w pokonaniu III Rzeszy niemieckiej i późniejsza walka o suwerenność państwa*”. Sesja zorganizowana przez Zarząd Obwodu ŚZZAK w Płocku i Towarzystwo Przyjaciół Armii Krajowej, odbywała się pod honorowym patronatem marszałka województwa mazowieckiego – Adama Struzika.

W sesji udział wzięli: młodzież szkolna z Płocka, Gostynina, Blichowa, zaproszeni goście oraz kombatanci.

Wygłaszając w imieniu organizatorów słowo wstępne, **Tadeusz Albin** powiedział: – *Rok 2005 jest rokiem, w którym obchodziliśmy 60. rocznicę zakończenia II wojny światowej. O wojnie powiedziano i napisano już bardzo wiele, niemniej płockie środowisko kombatancie chce raz jeszcze te wydarzenia przypomnieć, zwłaszcza młodzieży. Z okupantami walczył cały naród, bo wojna była totalna, rozwinął się ruch konspiracyjny z Armią Krajową na czele. Ostatecznie koalicja antyhitlerowska zwyciężyła i niezaprzeczalny wkład w zwycięstwo miała Armia Krajowa, a szczególnie jej wywiad, polscy kryptolodzy, Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie, 1 i 2 Armia WP, idąca ze Wschodu.*

W ramach sesji wygłoszone zostały trzy wykłady:

1. „Armia Krajowa jako zbrojne ramie Polskiego Państwa Podziemnego w latach 1939-45” – prelegent dr **Henryk Piskunowicz**, historyk z Warszawy;
2. „Organizacje konspiracji poakowskiej w latach 1945-54 i ich walka o suwerenność państwa” – prelegent **Jacek Pawłowicz**, pracownik naukowy IPN;
3. „Działalność konspiracyjna polskiego ruchu ludowego w latach 1940-45” – prelegent dr **Janusz Gmitruk**, dyrektor Muzeum Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie.

Dr **H. Piskunowicz** dokonał przeglądu działalności polskiego ruchu, lecz skupił się na działaniach Armii Krajowej, a szczególnie jej wywiadu. – *Armia*

Krajowa działała nie tylko na terenie Polski. Istniały placówki akowskie na Węgrzech, na Litwie i Łotwie. Istniał eksterytorialny okręg „Berlin”. Istniał inspektorat „Odra”, który swym zasięgiem obejmował skupiska oflagów, stalagów i ośrodków polskich robotników przymusowych w Niemczech. Istotną rolę w działalności AK miał wywiad, który w bilansie wojny był niestety pomijany. Organizowany przez sztab Naczelnego Wodza, obejmował wszystkie kraje, znajdujące się pod okupacją niemiecką i niektóre kraje neutralne. Istniał na terenach okupowanej Polski i terenach przyfrontowych. O wadze polskiego wywiadu świadczy Raport Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej, który mówi, że Polacy byli stroną, informującą sojuszników najpełniej i najwierniej. (...)

Jacek Pawłowicz omówił działalność organizacji niepodległościowych po roku 1945 na północno-zachodnim Mazowszu. – *Rok 1945 przyniósł nadzieję na zakończenie wojny, a jednocześnie – niepokój o przyszłość. Z jednej strony obawiano się zbrodni, jakie mogą jeszcze popełnić Niemcy, z drugiej zaś obawiano się zachowania Armii Czerwonej. Po przejściu linii frontu, posuwające się tuż za nim NKWD w asyście niedawnych członków Armii Ludowej rozpoczęły aresztowania żołnierzy Armii Krajowej. Oni, zaskoczeni falą aresztowań, zakonspirowali broń i zaczęli ukrywać się małymi grupka-*

mi w okolicach Płocka, Płońska, Sierpca, Lipna, Mławy, Rypina. Nie podejmowali żadnych akcji zbrojnych. Reagowali jedynie na próby aresztowań. Część byłych żołnierzy AK w Płocku się ujawniła. Inni odmówili i weszli w skład powstających organizacji: Polski Związek Powstańcy, Ruch Oporu Armii Krajowej (ROAK), Narodowe Siły Zbrojne, Narodowe Zjednoczenie Wojskowe. Organizacje te zasilali też żołnierze z Batalionów Chłopskich. Celem ich walki było zwalczanie władzy komunistycznej. Walkę prowadzili w systemie działań patroli bojowych – przeciwko członkom PPR, funkcjonariuszom UB, MO, konfidentom. Oprócz bojowej – prowadzono działalność propagandową, poprzez rozlepianie ogłoszeń czy rozrzucanie ulotek. Ci partyzanci ukrywali się w bunkrach leśnych lub urzędzanych pod budynkami. Były przeciwko nim organizowane obławy przez oddziały Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, UB, MO. Wobec ludności

Sesja historyczna ŚZZAK i TPAK w Płocku. Od lewej: mgr Jacek Pawłowicz, dr Henryk Piskunowicz, dr Janusz Gmitruk, prezes E. Muszyński, prezes L. Mossakowski, mgr B. Rymaszczyński (TPAK), mgr Tadeusz Albin

cywilnej, podejrzanej o pomoc partyzantom, stosowano terror. Aresztowani przechodzili okrutne śledztwo z torturami, kończące się często śmiercią. W Rejonowych Sądach Wojskowych zapadały wyroki, skazujące na wieloletnie więzienie i bardzo często na karę śmierci w odniesieniu do przywódców. Jako przykład można podać wyroki z pokazowego procesu z lipca 1950 roku: **Stefan Bronarski** „Roman” – pięciokrotna kara śmierci, **Stefan Majewski** „Szczepan” – sześciokrotna kara śmierci, **Jan Przybyłowski** „Onufry” – trzykrotna kara śmierci, **Jerzy Wierzbicki** „Dodek” – czterokrot-

na kara śmierci, **Wiktor Stryjewski** „Cacko” – trzydziestośmiokrotna kara śmierci, **Jan Nowak** „Korab” – dwukrotna kara śmierci, **Stanisław Lewandowski** – dożywotnie więzienie.

Większość skazanych opuściła więzienia w końcu 1956 roku, a ostatni dopiero latem 1964 r. Okaleczeni psychicznie i fizycznie, po odbyciu długoletnich wyroków, wychodzili z więzień nie bardzo mając gdzie wracać. Próbowali odnaleźć swoje miejsce w życiu, byli jednak nadal szykanowani i prześladowani. Mieli trudności z kontynuowaniem nauki, uzyskaniem mieszkania, pracy. Pomijani w awansach zawodowych, zastraszani przez SB, zmuszani do współpracy – żyli jako obywatele II kategorii. Szacunek i uznanie przyniosła im dopiero „rewolucja bez rewolucji” w 1989 r.

Dr **J. Gmitruk** nawiązał w swej prelekcji do historii ruchu ludowego, który w okresie II wojny światowej włączył się do działalności konspiracyjnej. Ruch ten, określane ogólnie kryptonimem ROCH, jednoczył dawne Stronnictwo Ludowe, a szczególnie młodzież z organizacji „Wici” i „Siew” oraz inne, pomniejszych. ROCH wyłonił w 1940 r. organizację wojskową: Chłopska Straż (CHŁOSTRA), przemianowaną wiosną 1941 roku na Bataliony Chłopskie. W założeniach zbrojnej działalności BCh była ochrona ludności wiejskiej wobec przymusu okupanta do oddawania tzw. kontyngentów z rolnej produkcji, ochrona wiejskiej młodzieży przed wywożeniem na przymusowe roboty do Niemiec, ochrona przed wysiedlaniem, jak to miało miejsce na Zamojszczyźnie. Główne akcje to bitwy: pod Wojdą, Zaborecznem, w lasach Janowskich, Lipskich, Puszczy Solskiej. Komendantem Głównym był **Franciszek Kamiński**, który w latach 1943 i 1944 współpracował zbrojnie z Armią Krajową.

W czasie sesji zostały wręczone młodzieży dyplomy za udział w konkursie „Żołnierz polski na frontach II wojny światowej i jego wkład w pokonanie III Rzeszy niemieckiej”.

Nieoficjalną część spotkania uświetnił występ Harcerskiego Zespołu Pieśni i Tańca „Dzieci Płocka”.

Tadeusz ALBIN

Ciąg dalszy ze str. 17

ści dokonano odsłonięcia i poświęcenia tablicy *Żołnierzom polskim poległym na wszystkich frontach 1939-1945*.

19 września w Warszawie, w Katedrze Polowej Wojska Polskiego wikariusz generalny Biskupa Polowego odprawił Mszę św. w intencji Emilii Malessy, ps. „Marcysia” – żołnierza AK, tragicznej postaci czasów stalinowskich. Doczesne szczątki Emilii Malessy wydobyto z grobu na cmentarzu Bródnowskim i w urnie przeniesiono je przed ołtarz katedry. Po Mszy św. urna spoczęła w nowym grobie na warszawskich Powązkach. W homilii ks. Żarski przypomniał postać Emilii Malessy.

19 września w Warszawie na Ursynowie zebrał się m.in. żołnierz Powstania Warszawskiego i rodzina Jana Rodowicza „Anody”. Tego dnia półtorakilometrowy odcinek ul. Jana Rosoła zmienił nazwę na Rodowicza „Anody” – żołnierza batalionu „Zośka”, uczestnika akcji pod Arsenalem, aresztowanego w Wigilię 1948 r. przez funkcjonariuszy Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, zmarłego dwa tygodnie później – najprawdopodobniej wypchniętego przez okno aresztu.

22 września w Rogoźnicy odbyła się uroczystość włączenia kamieniołomu, stanowiącego część byłego hitlerowskiego obozu koncentracyjnego Gross-Rosen, do Muzeum Gross-Rosen – w celu upamiętnienia miejsca kaźni tysięcy więźniów z całej Europy. W uroczystości uczestniczył kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, minister Jan Turski.

24 września w Łodzi odsłonięto pierwszy w Polsce pomnik Aleksandra Kamińskiego – harcmistrza, twórcy Szarych Szeregów, żołnierza AK, autora książki „Kamienie na szaniec”, profesora Uniwersytetu Łódzkiego. Odsłonięcia monumentu dokonała córka Kamińskiego, Ewa Rzetelska-Feleszko.

30 września w Warszawie, w sali konferencyjnej ZG ZKRP i BWP, konsul Ambasady Federacji Rosyjskiej Dmitrij Niesterow dokonał w obecności prezesa ZG ZKRP i BWP gen. dyw. Wacława Szklarskiego oraz przewodniczącego Konwentu Polsko-Białorusko-Rosyjskiego Mariana Walczaka – aktu dekoracji medalem jubileuszowym 30-osobowej grupy „Synów Pułku”. Medal ten został ustanowiony w 2004 r. mocą dekretu Prezydenta FR *dla uczczenia 60. rocznicy zwycięstwa w Wielkiej Wojnie Ojczyźnianej 1941-1945*. Medal otrzymali m.in.: przewodniczący Rady Krajowej „Synów Pułku”, kmdr prof. Józef Czerwiński; sekretarz Rady Krajowej Jan Ryszard Sempka i in.

1 października w Warszawie – Rembertowie odbyła się uroczystość nadania imienia gen. Augusta Emila Fieldorfa „Nila” rondy przed bramą główną Akademii Obrony Narodowej. Uroczystość zorganizowana została przez Radę i Zarząd Dzielnicy Rembertów, parafię p.w. Matki Boskiej Zwycięskiej oraz Akademię Obrony Narodowej.

1 października we Wrocławiu, w Sanktuarium Golgoty Wschodu u Ojców Redemptorystów odbył się obrzęd religijno-patriotyczny, poświęcony symbolicznemu pogrzebowi czaszek Polaków pomordowanych w Katyniu w 1940 r., a przekazanych parafii Matki Bożej Pocieszenia przez Zakład Medycyny Sądowej Akademii Medycznej we Wrocławiu.

9 października w Savannah, stan Georgia, USA – miał miejsce pogrzeb szczątków gen. Kazimierza Pułaskiego. W Katedrze św. Jana Biskup Polowy WP gen. bryg. Tadeusz Płoski przewodniczył uroczystej Mszy św. w intencji gen. Pułaskiego. Uczestniczyli w niej m. in. przedstawiciele władz państwowych RP, służb dyplomatycznych, Stowarzyszenia Szwadronu Jazdy RP, Klubu Weterana 9 Pułku Strzelców Konnych oraz Polonia amerykańska. Po Mszy św. w procesji żałobnej, w której uczestniczyli mieszkańcy miasta w strojach historycznych i pododdział „kadeków Pułaskiego”, trumnę ze szczątkami Generała na lawecie armatniej przewieziono do odnowionego grobu. Przy grobie, w intencji bohatera Polski i Stanów Zjednoczonych, modlili się: Biskup Polowy WP, duchowni ewangelicki i prawosławny oraz przedstawiciel judaizmu. Następnie złożono wieńce, a organizatorzy uroczystości odczytali proklamację dotyczącą przyjęcia gen. Pułaskiego do Georgia Military Hall of Fame. 10 października Biskup Polowy WP poświęcił odnowiony grób i orestaurowany pomnik gen. Pułaskiego w Savannah.

5 października w Lublinie odbyło się Walne Zgromadzenie Sprawozdawczo-Wyborcze Lubelskiego Oddziału Związku Sybiraków. Otworzył je prezes Oddziału, Józef Lis. Po wprowadzeniu sztandaru, odegraniu Hymnu Sybiraków i chwili skupienia dla oddania hołdu zmarłym – prezes Lis złożył sprawozdanie z przebiegu kadencji. Następnie sprawozdania złożyli przewodniczący: Komisji Rewizyjnej – Jan Sankowski oraz Sądu Koleżeńskiego – Walerian Wysocki. Walne Zgromadzenie udzieliło absolutorium ustępującemu Zarządowi. Wybrano 13-osobowy Zarząd na czteroletnią kadencję oraz Komisje Statutowe. Prezesem Oddziału został Witold Koleśnik, wiceprezesami: Krystyna Mateuszuk i Tadeusz Skoczylas, sekretarzem Jan Adolf Urniaż.

Oprac. A.B.

Piaseczno

Imię Patrona zobowiązuje

Wybór patrona Gimnazjum nr 1 w Piasecznie nie był wyborem łatwym. O ostatecznym rezultacie zadecydowały konsultacje przeprowadzone wśród całej szkolnej społeczności, w wyniku których podjęto w listopadzie 2004 r. decyzję najwłaściwszą – bohaterami i wzorem do naśladowania dla uczniów Gimnazjum nr 1 zostali wybrani Powstańcy Warszawy.

Ceremonię nadania imienia rozpoczęto 16 listopada 2005 r. Mszą św. w kościele Matki Bożej Różańcowej w Piasecznie, gdzie w obecności młodzieży, rady pedagogicznej i zaproszonych gości nastąpiło poświęcenie szkolnego sztandaru. Następnie wszyscy udali się w uroczystym pochodzie do gmachu gimnazjum.

Po ceremonialnym przekazaniu sztandaru dyrektorowi szkoły **Kazimierzowi Olkowskiemu** oraz młodzieży gimnazjalnej, która obiecała godnie reprezentować imię szkoły, nastąpił kolejny poniosły moment spotkania – powitanie gości, w tym gości honorowych, uczestników Powstania Warszawskiego, m.in. **Wojciecha Militza**

– prezesa Środowiska Żołnierzy Pułku AK „Baszta” i Innych Mokotowskich Oddziałów Powstańczych oraz wiceprezesa **Eugeniusza Tyrajskiego**; **Stanisława Kral-Leszczynskiego** – przewodniczącego Głównej Komisji Rewizyjnej ZPW, **Witalisa Hoppe** – członka Komisji Rewizyjnej ZPW, **Łucji Białobłockiej** – przewodniczącej Komisji Rewizyjnej Koła nr 5 AK Gątyń w Piasecznie oraz **Feliksa Araka** – honorowego członka Muzeum Powstania Warszawskiego.

W uroczystości wzięli udział m.in. także wicedyrektor Muzeum Powstania Warszawskiego – **Łucja Konopka**, kronikarz Piaseczna – **Jerzy Dusza**, przedsta-

wiciele władz lokalnych, dyrektorzy piaseczyńskich szkół i przedszkoli oraz kombataneci.

Grażyna Orłowska, wiceprzewodnicząca rady miejskiej, odczytała akt nadania imienia szkole i przekazała go na ręce dyrektora gimnazjum.

Następnie okolicznościowe przemówienie wygłosiła wicedyrektor szkoły **Alicja Stępień**, która podkreśliła, że wybór Powstańców Warszawy na Patrona Gimnazjum nr 1 *jest holdem dla tych wszystkich, którzy uważali udział w Powstaniu za dziejowy obowiązek i starali się spełnić go jak najlepiej, oddając często swoje życie. (...) młodzi ludzie nie muszą dziś pięknie umie-*

IV Młodzieżowy Sejmik Szkół Karpackich – Września 2005

Karpatczycy, młodzież, patriotyzm...

W dniach 25-27 listopada 2005 r. we Wrześni odbył się IV Młodzieżowy Sejmik Szkół Karpackich, połączony z obchodami 10-lecia Klubu Przyjaciół, Szkół i Organizacji Monte Cassino. Pod swój gościnny dach uczestników sejmiku przyjął Bogdan Nowak, dyrektor Zespołu Szkół Politechnicznych im. Bohaterów Monte Cassino we Wrześni.

Wybór miejsca uroczystości nie był przypadkowy, gdyż to właśnie w tym mieście przed 10 laty wszystko się zaczęło. 15 grudnia 1995 r., z inicjatywy płk. **Tadeusza Czerkawskiego** doszło do spotkania przedstawicieli 9 szkół, którzy zadecydowali o utworzeniu Klubu Szkół Monte Cassino, działającego pod patronatem Stowarzyszenia Byłych Żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie „Karpatczycy”.

Na jubileuszowe uroczystości zaproszenie przyjęli nasi przyjaciele – Karpatczycy oraz przedstawiciele Urzędu ds. Kombatanatów i Osób Represjonowanych – płk **Jan Ozga** i ppłk **Wiesław Misztal**. Dowództwo Wojsk Lądowych reprezentował płk **Lech Pietrzak**. Obecni byli przedstawiciele władz samorządowych Wrześni, na czele ze starostą. Przybyły delegacje 23 szkół.

W pierwszym dniu sejmiku miało miejsce spotkanie uczestników oraz rozstrzygnięcie konkursów ogłoszonych z okazji jubileuszu.

Dzień drugi rozpoczął się od złożenia kwiatów przed pomnikiem Dzieci Wrześnińskich. Przedstawiciele szkół oraz zaproszeni goście przeszli do kościoła farnego, gdzie została odprawiona uroczysta Msza św. w intencji Ojczyzny i tych, którzy walczyli o jej wolność. Następnie poczytano sztandarowe i wszyscy uczestnicy udali się na cmentarz parafialny, gdzie złożono kwiaty na grobie gen. Abrahama i odczytano

Dyrektor Departamentu Wojskowego UdSKIOR płk Jan Ozga dekoruje Medalem „Pro Memoria” sztandar szkoły

Apel Poległych. Uroczystą oprawę zapewniała orkiestra i Kompania Honorowa Wojska Polskiego.

Dalsze uroczystości odbyły się we Wrześnińskim Domu Kultury, gdzie 25 sztandarów szkół zostało odznaczonych Medalem „Pro Memoria”. W związku z jubileuszem – tym samym Medalem „Pro Memoria” oraz Medalem „Za Zasługi dla Obronności Kraju” udekorowano 47 nauczycieli,

Płk Tadeusz Czerkawski otrzymuje na pamiątkę obraz – dar od harcerzy. Obok stoi Maria Szczepaniec – prezes Stowarzyszenia Klubu Przyjaciół Szkół i Organizacji Monte Cassino

rać, ale mogą pięknie żyć, budują swoją przyszłość w oparciu o ideały Patrona.

W imieniu Powstańców, prezes Wojciech Militz wyraził nadzieję, że młodzież Gimnazjum nr 1 w Piasecznie będzie pielęgnować pamięć o Powstaniu, a bohaterstwo młodych ludzi, tych którzy walczyli o wolną Polskę, nie będzie zapomniane.

Po uroczystym ślubowaniu klas pierwszych i wyprowadzeniu sztandaru nastąpiło wręczenie nagród laureatom konkursu z wiedzy o Powstaniu Warszawskim.

Następnie młodzież w strojach z epoki, w scenerii zniszczonej Warszawy, przedstawiła sceny z życia okupowanej i walczącej stolicy. Widzowie mogli obejrzeć też fragmenty filmów dokumentalnych o bohaterach tamtych dni. Występom towarzyszył chór śpiewając powstańcze pieśni. (...)

Rocznica nadania imienia Powstańców Warszawy na stałe zagości w kalendarzu wydarzeń Gimnazjum nr 1 w Piasecznie, ten dzień będzie co roku najpiękniejszą lekcją historii.

Ewa GROCHOCKA

k którzy w swojej pracy szczególną uwagę zwracają na patriotyczne wychowanie młodzieży. 29 osób wyróżniono Krzyżem Pamiątkowym 3 DSK.

Następnie płk Tadeusz Czerkawski odebrał tytuł Honorowego Prezesa Klubu, który otrzymał jako wyraz wdzięczności Rodziny Szkół Karpackich za wieloletnią i wszechstronną opiekę, jaką otaczał młodzież ze szkół zrzeszonych w Klubie. Uroczystości patriotyczne uświetnił występ uczniów z Zespołu Szkół Politechnicznych we Wrześni.

Po oficjalnej części sejmiku uczestnicy udali się na Strzelnicę w Podstolicach, gdzie czekały: ognisko, gorące kiełbaski oraz tradycyjna żołnierska grochówka. Wieczór zakończono andrzejkowym spotkaniem w Zespole Szkół Politechnicznych. Zaproszeni goście zwiedzili nowoczesny budynek szkoły, młodzież bawiła się na dyskotecce. Ostatni dzień sejmiku to wyjazd do Gniezna, zwiedzanie katedry i udział we Mszy św.

IV Młodzieżowy Sejmik Szkół Karpackich był okazją do spotkania się, wymiany doświadczeń, umocnienia więzi łączącej Karpatczyków i spadkobierców idei patriotyzmu polskich bohaterów walk o niepodległość.

Maria SZCZEPANIEC
Prezes Stowarzyszenia Klubu Przyjaciół
Szkół i Organizacji Monte Cassino

Pamięć i prawda historyczna

13 grudnia 2005 r. w Urzędzie do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych odbyła się uroczystość, podczas której wręczono Medale „Pro Memoria”, przyznane decyzją Kierownika UdSKiOR. Otrzymali je: dr **Lucyna Kulińska** – pracownik naukowy Uniwersytetu Jagiellońskiego, zajmujący się badaniami dot. zbrodni popełnionych na Polakach w II wojnie światowej, autorka licznych opracowań naukowych i publikacji dotyczących stosunków polsko-ukraińskich; prof. **Edward Prus** – żołnierz Polskich Plutonów Samoobronnych, autor ponad 20 książek historycznych, licznych publikacji i prac naukowych, organizator życia kombatanckiego oraz **Władysław Kubów** – działacz stowarzyszeń kombatanckich i kresowych, organizator konferencji i sympozjów naukowych, współtwórca wystaw, imprez i uroczystości patriotycznych, autor książek i opracowań o tematyce historycznej. Medale „Pro Memoria” przyznano też dr. **Wiktorowi Poliszczukowi**, znanemu i cenionemu badaczowi stosunków polsko-ukraińskich oraz **Szczepanowi Siekierce** – działaczowi kresowemu i kombatanckiemu, prezesowi ZG Stowarzyszenia Upamiętniania

Ofiar Zbrodni Ukraińskich Nacjonalistów. Obaj Panowie nie mogli jednak przybyć na uroczystość.

Aktu dekoracji Medalem „Pro Memoria” dokonał płk **Mirosław Sulej**. Obecni byli również: płk **Bolesław Mieczkowski**, przewodniczący Rady Krajowej Środowiska Żołnierzy Polskich Oddziałów Samoobrony z Kresów Południowo-Wschodnich II RP, wnioskodawca odznaczeń oraz dr **Jacek Wilczur** – historyk i politolog, członek Prezydium Polskiej Unii Ofiar Nazizmu. A. B.

Fot. Agnieszka Boruszkowska

Od lewej: dr Lucyna Kulińska, płk Mirosław Sulej, płk Bolesław Mieczkowski, dr Jacek Wilczur, prof. Edward Prus i Władysław Kubów

Odznaczenie dla Miasta Płocka

29 grudnia ub. r. Medalem „Pro Memoria” zostało odznaczone Miasto Płock. Inicjatorem uhonorowania był **Marek Gajewski**, przewodniczący Porozumienia Organizacji Kombatanckich w Płocku. Medal dla Płocka wręczył zastępca kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, wiceminister **Jerzy Kozłowski** na ręce prezydenta Płocka, **Mirosława Milewskiego**. Prezydent podziękował w imieniu społeczności miasta za otrzymane odznaczenie oraz podkreślił, że dla wszystkich wzorem są kombatanci: – *Daję nam przykład, jak być dobrym człowiekiem, Polakiem, patriotą.* K. H.

Fot. Dorota Piłat

Wiceminister Jerzy Kozłowski wręcza na ręce prezydenta Płocka Medal „Pro Memoria”

Warszawa

Pamiętamy i trwać będziemy...

8 listopada 2005 r. w Zespole Szkół im. Piotra Wysockiego w Warszawie odbyła się uroczystość z okazji Święta Niepodległości. Uczniowie zaprezentowali zaproszonym gościom – przedstawicielom Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego oraz członkom Społecznego Komitetu „Pamięć i Trwanie” z **Halina Bazylewską**, sekretarz Komitetu na czele – występ artystyczny, przygotowany pod kierunkiem nauczycielki **Teresy Góry** i **Małgorzaty Kozłowskiej**. Na część artystyczną spotkania złożyły się m.in. piosenki wojskowe i powstańcze oraz epizody sceniczne przypominające przebieg II wojny światowej, największe zbrodnie przeciwko narodowi polskiemu, przeciw Polakom, którzy mężnie walczyli o niepodległość. Uczniowie nawiązali także do historii powojennej, kiedy to nasz kraj dostał się na 44 lata pod rządy sowieckie, a za wrogów uznawano tych, którzy nie chcieli zapomnieć o wolnej Polsce. Nastąpił czas prześladowań, więzień, wywózek w głąb Rosji i skrytobójczych morderstw.

Na zakończenie uroczystości Halina Bazylewska wraz z dyrektorem Szkoły **Jolantą Mali-**

nowską-Bednarską otworzyły wystawę pamiątek po więźniach politycznych w latach 1944-1956, zorganizowaną dzięki pomocy byłych więźniów okresu stalinowskiego.

Należy podkreślić, że uczniowie Szkoły opiekują się grobami zamordowanych więźniów i żołnierzy, które znajdują się na pobliskim cmentarzu Bródnowskim oraz Pomnikiem Krzyżem wybudowanym na grobach 34 żołnierzy Polskiego Państwa Podziemnego straconych w latach 1944-1956.

K. H.

Fot. Katarzyna Hoppe

Członkowie Społecznego Komitetu „Pamięć i Trwanie” oraz Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego podczas uroczystości szkolnych w Zespole Szkół im. Piotra Wysockiego

15-lecie „Jaworzniaków”

W 2005 roku Związek Młodocianych Więźniów Politycznych lat 1944-1956 „Jaworzniacy” obchodził 15-lecie swego działania.

We wrześniu 1990 r. powstało w ramach Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego Środowisko „Jaworzniacy”, następnie powstał Związek Młodocianych Więźniów Politycznych lat 1944-1956 „Jaworzniacy”, który został zarejestrowany w sądowym rejestrze stowarzyszeń.

11 grudnia 2005 r. w Bazylice Świętego Krzyża została odprawiona Msza święta w intencji zmarłych i żyjących Jaworzniaków.

Stawili się Jaworzniacy z całego kraju i nawet z zagranicy (z USA). Było 12 pocztów sztandarowych. Gościem Jaworzniaków był Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów **Kazimierza Marcinkiewicza – Mariusz Błaszczak**, który przekazał pisemne pozdrowienia i życzenia w imieniu premiera i własnym.

Po nabożeństwie Jaworzniacy spotkali się na wspólnym obiedzie, podzielili się opłatkiem, składając sobie życzenia świąteczne i noworoczne.

Juliusz GERUNG
Prezes Zarządu Głównego
Związku Młodocianych Więźniów
Politycznych lat 1944-1956 „Jaworzniacy”

APEL DO „TOBRUKCZYKÓW”

W grudniu 2006 roku przypada 65. rocznica walk w obronie Tobruku.

Chcielibyśmy tym uroczystościom nadać rangę godną Jubileuszu, w którym wszyscy – w różnych formach, osobiście lub duchowo – będziemy uczestniczyli.

Niestety, w związku z naszą zmniejszającą się aktywnością społeczną, wynikającą głównie z praw słusznego już wieku, zaniechaliśmy w ostatnim czasie systematycznych kontaktów tak bezpośrednich, jak i korespondencyjnych.

Stąd, korzystając z uprzejmości Redakcji „Kombatanta”, apelujemy do Was Koleżanki i Koledzy o przesłanie lub telefoniczne przekazanie za pośrednictwem Departamentu Wojskowego UdSKiOR informacji o aktualnych danych adresowych żołnierzy – uczestników walk w obronie Tobruku i o Gazalę w 1941 r.

Adres do korespondencji:
Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych
Departament Wojskowy
ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa
„Tobruk”
e-mail: Slawomir.Lukasik@udskior.gov.pl
nr. tel. kontaktowego – 022 661 87 81, tel/faks 022 661 87 47

Z żołnierskim pozdrowieniem
Antoni LIPKA

Prezes Środowiska Żołnierzy 2 Polskiego Korpusu KZBZPSZnZ

Wystawa prac Bohdana Samulskiego w Vaudricourt

Pancerniak, architekt, artysta

W Galerii Malarstwa i Rzeźby Polskiej w Vaudricourt we Francji można zwiedzać stałą ekspozycję prac artystycznych inż. arch. Bohdana Samulskiego z Belgii, byłego żołnierza 1 Dywizji Pancerniej gen. Stanisława Maczka.

Wystawa składa się z dwóch części. Pierwsza to graficzny zapis wspomnień autora z udziału w walkach 1 Dywizji Pancerniej, druga zaś to kilkadziesiąt kolorowych rysunków przedstawiających historię jazdy polskiej, od wojów Mieszka I, po ułanów z 1939 r.

Bohdan Samulski urodził się 6 września 1920 r. w Warszawie. Jako dziesiętnastoletni chłopiec uczestniczył w kampanii wrześniowej, po której dostał się do niewoli niemieckiej. Od 1941 r. był więziony w specjalnym obozie jenieckim dla

polskich podchorążych w Nadrenii, skąd po nieudanej próbie ucieczki wcielony został do specjalnej, karnej kompanii dla uciekinierów (tzw. „Błękitna Kompania”). W 1943 r. uciekł po raz drugi i dotarł do Belgii, gdzie uczestniczył w ruchu oporu, a następnie walczył w szeregach 1 Polskiej Dywizji Pancerniej gen. Maczka. Po wojnie ukończył studia architektoniczne w Królewskiej Akademii Sztuk Pięknych w Brukseli. (...) Jest autorem i współautorem licznych projektów i realizacji architektonicznych, m.in. pałacu gubernatora Konga Belgijskiego w Léopoldville, głównej siedziby Crédit Communal de Belgique w Brukseli. W latach 1963-75 reprezentował biuro Lambrichsa w Kinszasie (Zair), gdzie m.in. jako współlnik projektował Banque Belge d’Afrique i Institut National de Sécurité Sociale oraz transformację byłego Pałacu

Gubernatora na Parlament. Po przejściu na emeryturę zajął się malarstwem i grafiką, m.in. obecnie przygotowuje cykl plansz graficznych poświęconych 1 Dywizji Pancerniej.

Bohdan Samulski za zasługi wojenne odznaczony został m.in. Orderem Virtuti Militari (V), Krzyżem Walecznych, Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 roku, Krzyżem Czynu Bojowego Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, 1939-45 Star, France-Germany Star, Victory Medal.

Zbigniew JUDYCKI

REDAKCJA: 00-926 Warszawa, ul. Wspólna 2/4
REDAGUJE ZESPÓŁ: **Ewa Dumin** (red. nacz.), **Agnieszka Boruszkowska**, **Katarzyna Hoppe**
stała współpraca prof. **Adam Dobroński**
PRENUMERATA I KOLPORTAŻ: **Andrzej Sosiński (0-22 661 86 67)**

WYDAWCA: **Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych**

ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa, tel. redakcji 0-22 661 87 05, fax 0-22 661 87 45, centr. 0-22 661 81 11, tel. informacji 0-22 661 81 29, 0-22 661 87 40
Adres internetowy: <http://www.udskior.gov.pl>, e-mail: kombatant@udskior.gov.pl

W 2006 r. egzemplarz „Kombatanta” kosztuje 2,50 zł, a cena prenumeraty rocznej wraz z kosztem wysyłki – 30 zł. Prenumerata ze zleceniem dostawy za granicę pocztą lotniczą kosztuje 24 USD lub równowartość tej kwoty (mogą być czeki). Wpłaty na prenumeratę należy dokonywać na konto: Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa, numer konta: NBP Oddział Okręgowy Warszawa 031010100050472231000000.

Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania zmian i skrótów w nadsyłanych materiałach. Materiały powinny być czytelne, podpisane pełnym imieniem i nazwiskiem autora oraz zawierać jego prywatny adres, ewentualnie telefon. Artykułów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Rubryka „Poszukujemy” jest bezpłatna. Nakład 4000 egz.

Uczczono pamięć Naczelnika Szarych Szeregów

W piątą rocznicę śmierci uczczono pamięć drugiego po Florianie Marciniaku Naczelnika Szarych Szeregów, dowódcy Akcji pod Arsenalem (26 III 1943 r.), dh. hm. **Stanisława Broniewskiego „Orszy”** (1915-2000).

30 grudnia 2005 r. odbyły się uroczystości, w których uczestniczyli: córka St. Broniewskiego **Hanna Trojanowska** i syn **Witold Broniewski**, przedstawiciele

Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Rady Naczelnej i Zarządu Głównego Stowarzyszenia Szarych Szeregów.

Uroczystości rozpoczęło odsłonięcie tablicy pamiątkowej w Wesołej, w domu Fundacji „Gniazdo Rodzinne”, w którym Naczelnik spędził ostatnie miesiące życia.

Następnie złożono wieńce i wiązanki kwiatów na grobie Stanisława Broniew-

skiego „Orszy”, znajdującym się w Kwaterze Armii Krajowej na Cmentarzu Wojskowym na warszawskich Powązkach.

Uroczystości zakończyła Msza św. rocznicowa w kościele Wizytek, której przewodniczył ks. **Stefan Wysocki**.

Red.

Koszalin

„Droga do Wolności” Pomnik powstańców listopadowych

W pięknej, zimowej scenerii odsłonięto w Koszalinie 29 listopada 2005 r., u podnóża Góry Chełmskiej – pomnik „Droga do Wolności”. Głaz ponad 2,5-metrowej wysokości z okolicznociowym napisem, krzyżem i Orłem z brązu upamiętnia powstańców listopadowych, którzy po klęsce powstania zostali internowani i w latach 1833-35 pracowali przy budowie drogi z Koszalina do Sianowa.

Napis na pomniku głosi: *Leć nasz Orle w górnym pędzie! Sławie, Polsce, światu służ* (fragment „Warszawianki”) oraz *Żołnierzom Polskim – Powstańcom Listopadowym, internowanym w 1831 r. – budowniczym drogi przez Górę Chełmską – Rodacy*”. Pomnik usytuowany jest w pobliżu wejścia do Sanktuarium Maryjnego, powstał zaś z inicjatywy wielu stowarzyszeń pozarządowych, władz Koszalina i osób prywatnych z Koszalina i Sianowa.

Uroczystość rozpoczęła się odegraniem hymnu państwowego. Okolicznościowe przemówienia wygłosili: **Ryszard Pilich** – prezes Civitas Christiana; prezydent Koszalina **Mirosław Mikietyński** i bp **Kazimierz Nycz** – ordynariusz koszalińsko-kołobrzeski. Salwę honorową oddała kompania Wojska Polskiego, a orkiestra zaprezentowała koncert melodii patriotycznych i wojskowych. Na zakończenie zabrzmiała „Rota”.

Warto przypomnieć, że około 1000-osobowa grupa powstańców przebywała w obozie internowania w Sianowie (podobno mieścił się na zapleczu fabryki zapalek, przy ul. Siennej). Byli to głównie powstańcy z pow. przasnyskiego, którzy wcześniej więzieni byli w twierdzy w Grudziądzu. Po zakończeniu robót drogowych część z nich wyemigrowała do Francji, Anglii i USA, część wróciła w rodzinne strony, a niektórzy wżenili się i osiedli na Ziemi Koszalińskiej, m.in. w Sianowie, Karlinie i Wyszewie. Ówczesne władze zezwalały na zamieszkanie w małych miastach i na wsiach, aby „mieć ich na oku”.

Twórcą pomnika jest rzeźbiarz Zygmunt Wujek, mieszkający ponad 40 lat w Koszalinie. Na Ziemi Koszalińskiej jest ponad 200 pomników jego autorstwa.

Bernard KONARSKI

Lublin

Ofiarom zbrodni katyńskiej

11 grudnia 2005 r. w Lublinie został odsłonięty Pomnik Ofiar Katynia, wzniesiony przez Stowarzyszenie Rodzina Katyńska, działające w tym mieście.

Uroczystości przy Pomniku poprzedziła Msza św. w Archikatedrze Lubelskiej, którą w intencji ofiar zbrodni katyńskiej odprawił ks. abp **Bolesław Pylak**.

Po przemówieniach okolicznościowych nastąpiła ceremonia odsłonięcia Pomnika, w której uczestniczyli: prezydent Lublina **Andrzej Pruszkowski**, Sekretarz Generalny Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa **Andrzej Przewoźnik**, Komendant Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej gen. **Marek Dominiak**, dowódca Garnizonu Lublin płk **Bogusław Kalwas**, Komendant Wojewódzki Policji insp. **Franciszek Dudek**, wicedyrektor Okręgowej Służby Więziennej ppłk **Sławomir Mosteńczuk**, **Zbigniew Laskowski** – syn oficera zamordowanego w Charkowie, prezes Stowarzyszenia Rodzina Katyńska w Lublinie **Danuta Malonowa** – córka oficera zamordowanego w Katyniu.

Pomnik Ofiar Katynia poświęcił ks. abp Bolesław Pylak; następnie odczytano Apel Poległych a kompania wojska oddała salwę honorową.

We Mszy św. i uroczystym odsłonięciu Pomnika uczestniczyło 40 pocztów sztandarowych. W poczcie sztandarowym lubelskiego Oddziału Związku Sybiraków uczestniczyli: **Henryka Wrona**, **Łucja Roskosz** i **Cezary Grzybek**.

Oprac. red. na podstawie materiałów przygotowanych przez Krystynę MATEUSZUK przy współpracy Henryki WRONY ze Związku Sybiraków Oddział Lublin

Poległym w walce o Warszawę

Fot. Katarzyna Hoppe

Fot. Katarzyna Hoppe

Wieniec od Kapituły Orderu Wojennego Virtuti Militari składają: Kanclerz Kapituły Stanisław Nałęcz-Komornicki, gen. bryg. Zbigniew Scibor-Rylski, rtm. Zygmunt Gebethner. Następnie wieniec składają: kierownik UdSKiOR, minister Jan Turski oraz jego zastępca, wiceminister Jerzy Kozłowski w asyście dyrektora Departamentu Wojskowego Urzędu, płk. Jana Ozgi

17 stycznia br. w południe, na placu Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie – przed Grobem Nieznanego Żołnierza odbyła się uroczystość związana z 61. rocznicą zakończenia walk o Warszawę. W obchodach rocznicy uczestniczyli przedstawiciele najwyższych władz państwowych, wojska, korpusu dyplomatycznego, władz samorządowych, harcerze ZHP. Licznie stawili się przedstawiciele największych stowarzyszeń kombatanckich, uczestnicy tamtych walk oraz mieszkańcy Warszawy. Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych reprezentowali kierownik Urzędu, minister Jan Turski wraz ze swoim zastępcą, wiceministrem Jerzym Kozłowskim.

Przed pomnikiem odbyła się uroczysta zmiana posterunku honorowego. Następnie delegacje złożyły na płycie Grobu wieniec i wiązanki kwiatów.

Druga część uroczystości rocznicowych odbyła się na Cmentarzu – Mauzoleum Żołnierzy Radzieckich, gdzie spoczywają, polegli podczas walk o Warszawę, żołnierze Armii Czerwonej. Także przed pomnikiem Pamięci żołnierzy Armii Radzieckiej poległych o wyzwolenie Polski spod okupacji niemieckiej w latach 1944-1945 delegacje złożyły wieniec i kwiaty.

K.H.

Fot. Katarzyna Hoppe

Fot. Katarzyna Hoppe

Fot. Katarzyna Hoppe

Cmentarz – Mauzoleum Żołnierzy Radzieckich – uroczystość złożenia wienieców